

EKONOMSKA ABECEDA

A1 – Privatna kućanstva i poduzeća

Christian Fridrich

Predgovor

U našem umreženom i složenom svijetu, kojim upravlja ekonomija, opće ekonomsko obrazovanje postaje sve važnije. Sveobuhvatno ekonomsko obrazovanje usmjereno na učenika i stvarni svijet predstavlja jedan od temelja za razumijevanje općedruštvene, gospodarske, političke i ekološke povezanosti. Time se ne potiče samo ekonomsko znanje, nego i vještina donošenja promišljenih odluka u svakodnevici te, u konačnici, spremnost na odgovorno djelovanje.

Infografike na temu „Privatna kućanstva i poduzeća“ čine 1. dio serije A „Ekonomske abecede“. One su alat za postizanje krovni obrazovnih ciljeva: sposobnosti orijentacije, prosuđivanja i djelovanja. Grafike nude mladima, osobito onima kojima njemački nije materinski jezik, jezično prilagođen i zoran način za usvajanje bitnih aspekata života i gospodarstva u našem društvu. Za daljnju podršku pripremljeni su i dodatni materijali o odabranim temama (<https://insert.schule.at/unterrichtsbeispiele>).

U suradnji s Austrijskim muzejom društva i gospodarstva, Radničkom komorom Beč (AK Wien) i saveznom stručnom skupinom za geografsko i socioekonomsko obrazovanje (GESÖB), uspjeli smo razviti materijale koji povezuju teoriju i praksu. Infografike nisu samo edukativne, već i bliske svakodnevici učenika, čime se olakšava pristup ekonomskim temama i potiče interes za njih.

Mi, institucije sudionice i autor, uvjereni smo da ove infografike daju značajan doprinos općem ekonomskom obrazovanju te

da će pomoći učenicima i učenicama u boljem razumijevanju međusobnih utjecaja između privatnih kućanstava i poduzeća. Želimo vam uspješan rad s materijalima!

Na kraju bih želio izraziti svoju iskrenu zahvalnost sljedećim kolegama na njihovim vrijednim povratnim informacijama: Maria Hofmann-Schneller, Sandra Milz i Wolfgang Winklehner-Kreutzer. Puno hvala našim dvjema lektoricama, Elisabeth Buxbaum i Kim Malak. Posebna zahvala ide Radničkoj komori Beč (AK Wien) na sufinanciranju ovog obrazovnog projekta.

Prof. dr. sc. Christian Fridrich

(Visoka pedagoška škola u Beču – PH Wien, Sveučilište u Grazu, Sveučilište u Beču)

Impresum

Autor, autor koncepta, dizajner grafičkih predložaka i tekstova te didaktički savjetnik: Christian Fridrich

Grafička dizajnerica: Elisabeth Truxa

Stručni savjetnici: Vinzent Hilbrand, Andreas Lehner

Prijevod: Alexandra Krklec

Sufinanciranje: Radnička komora Beč (AK Wien)

Izdavač: Austrijski muzej društva i gospodarstva (Österreichisches Gesellschafts- und Wirtschaftsmuseum)

ISBN: 978-3-902856-63-0

Beč, 2026.

CC-BY-NC-ND

Sadržaj

A1-1	Privređivanje	A1-26	Upravljački ciklus
A1-2	Gospodarstvo	A1-27	Stilovi vođenja
A1-3	Želja – potreba – potražnja	A1-28	„Management-by“ tehnike (Tehnike upravljanja)
A1-4	Potrošnja – proizvodnja	A1-29	Menadžment
A1-5	Samoopskrba – tržišna opskrba	A1-30	Osnivanje poduzeća
A1-6	Prosumpcija (producer + consumer = prosumer)	A1-31	Proizvodni čimbenici
A1-7	Roba	A1-32	Resursi
A1-8	Usluge	A1-33	Infrastruktura
A1-9	Gospodarski sektori	A1-34	Lokacijski čimbenici
A1-10	Bruto domaći proizvod (BDP)	A1-35	Prostorni i urbanistički plan
A1-11	Plaćeni i neplaćeni rad	A1-36	Podjela rada – podjela posla
A1-12	Vrste dohotka	A1-37	Računalno integrirana proizvodnja (CIM)
A1-13	Bruto dohodak – neto dohodak	A1-38	Životni ciklus proizvoda
A1-14	Upravljanje prihodima	A1-39	Oglašavanje
A1-15	Imovina i zaduženost	A1-40	Tržišna cijena – dobit – gubitak
A1-16	Bilanca kućanstva	A1-41	Ponuda – potražnja – cijena
A1-17	Zaštita potrošača	A1-42	Bilanca
A1-18	Privatna kućanstva u gospodarstvu	A1-43	Pravni oblici poduzeća
A1-19	Privatna kućanstva i poduzeća	A1-44	Oblici povezivanja poduzeća
A1-20	Prihodi i rashodi poduzeća	A1-45	Horizontalni i vertikalni koncerni
A1-21	Pogon – poduzeće – tvrtka	A1-46	Socijalni i ekološki damping multinacionalnih koncerna
A1-22	Načelo ekonomije	A1-47	Premještanje dobiti i izbjegavanje plaćanja poreza od strane koncerna
A1-23	Održivost	A1-48	Poduzeća u gospodarstvu
A1-24	Održivo gospodarstvo	A1-49	Jednostavan gospodarski ciklus
A1-25	Načela ekonomije	A1-50	Složeni gospodarski ciklus

Privređivanje

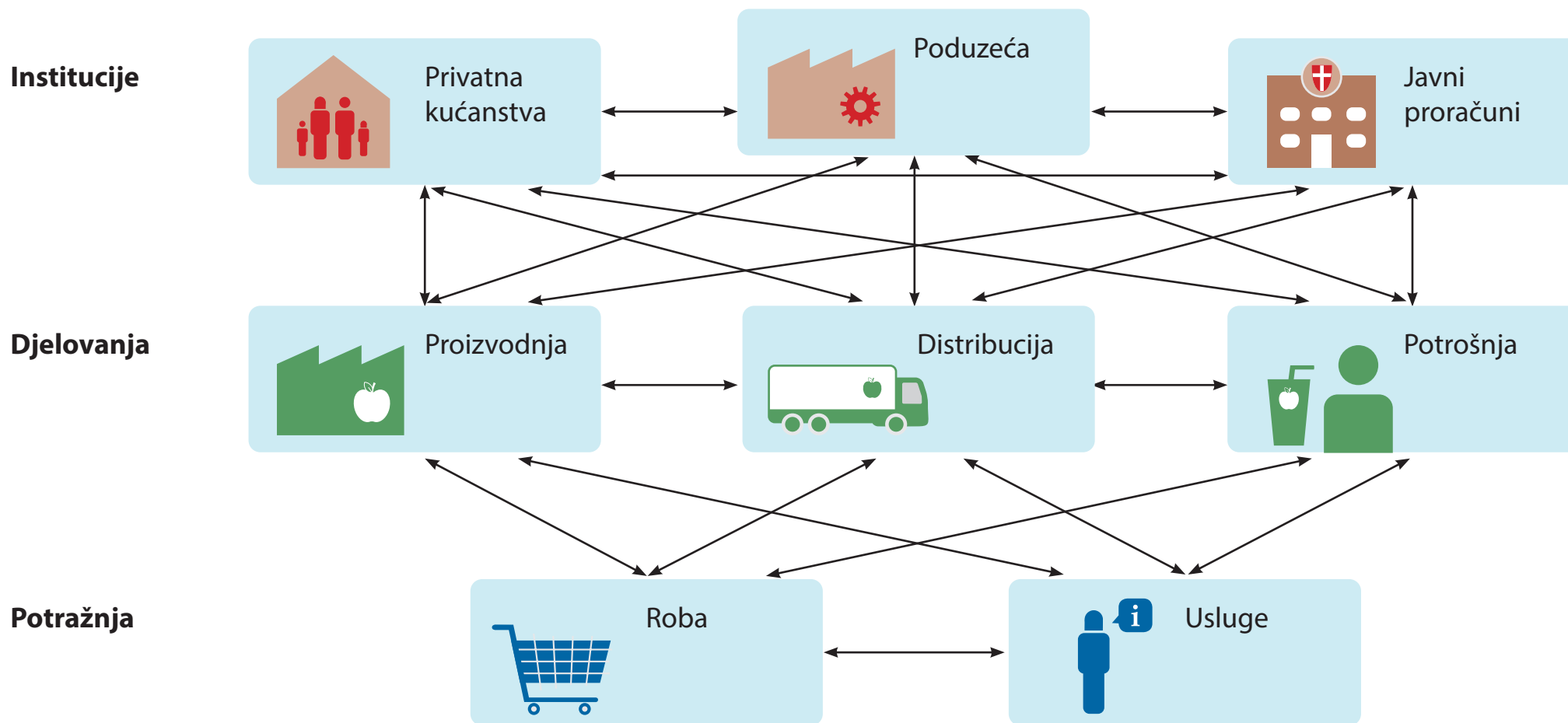

Izvor: BMBWF 2023, str. 102

Privređivanje znači osiguravanje sadašnjih i budućih uvjeta za život svih ljudi. Kako bi se to postiglo, pojedinci u privatnim kućanstvima, poduzećima, državi i društvu moraju donositi odgovorne odluke.

Gospodarstvo

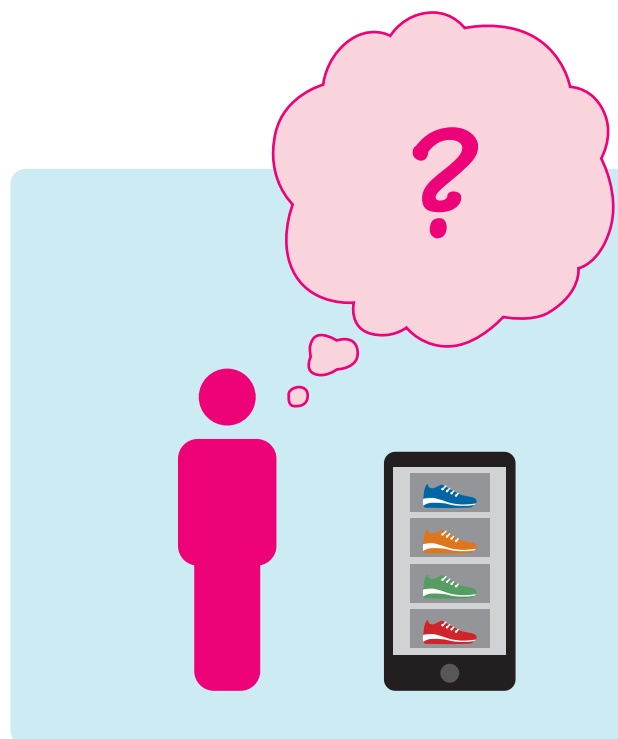
Gospodarstvo obuhvaća sve institucije i radnje koje služe zadovoljavanju potražnje. Gospodarski sudionici su privatna kućanstva, poduzeća i javni sektor. Javni sektor, pak, obuhvaća općine, jedinice regionalne samouprave i državu.

Želja – potreba - potražnja

Želja

Potreba

Potražnja

Potreba i novac

Oglašavanje potiče mnoge želje. Ipak ne mogu se ispuniti sve želje i potrebe. Potražnja nastaje tek kada netko ima dovoljno novca (kupovne moći) da zadovolji neku potrebu. Mnoge potrebe, poput ljubavi i prijateljstva, ne mogu se kupiti.

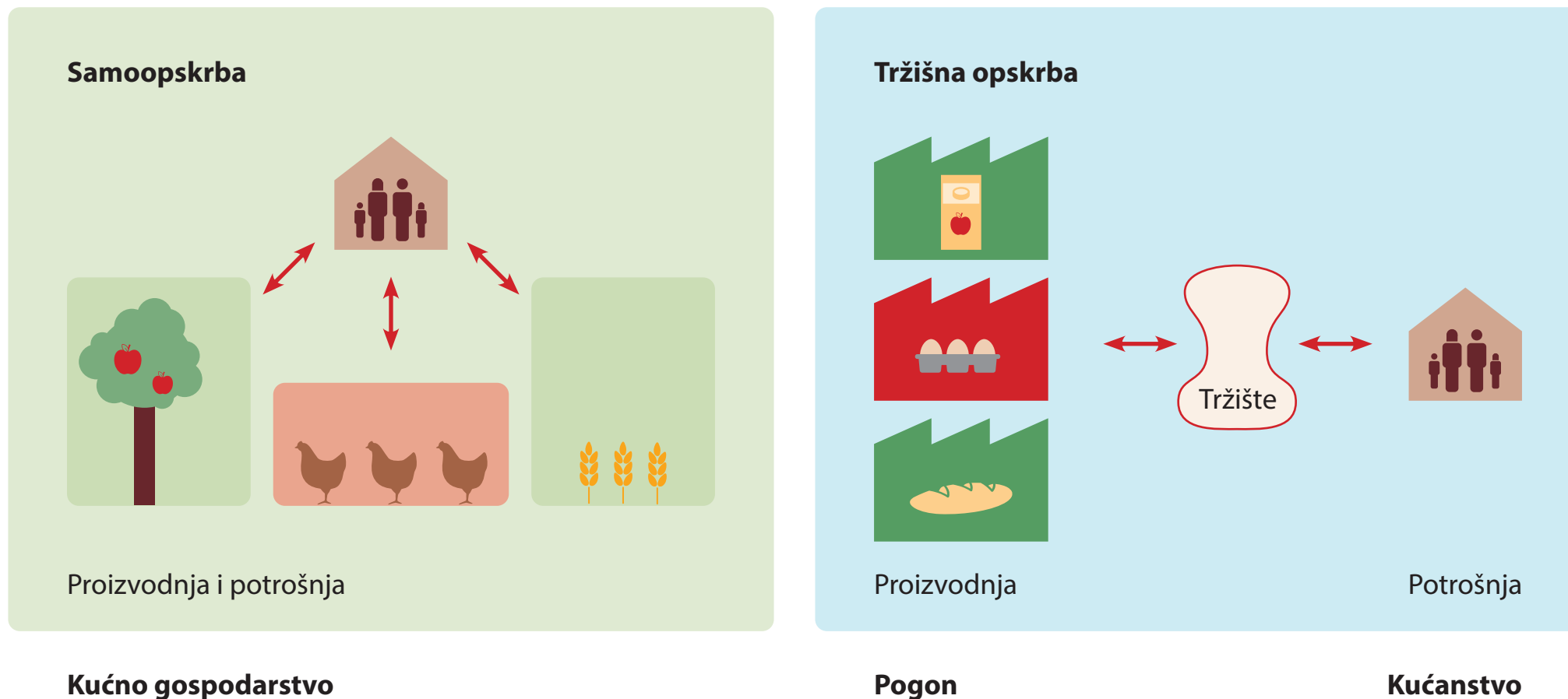
Potrošnja – proizvodnja

Potrošači svojom potražnjom utječu na ponudu proizvođača. Raznolika ponuda i oglašavanje često mame potrošače na donošenje određenih odluka o kupnji. Osim toga, neke se potrebe pobuđuju samim oglašavanjem, primjerice potreba za najnovijim mobitelom.

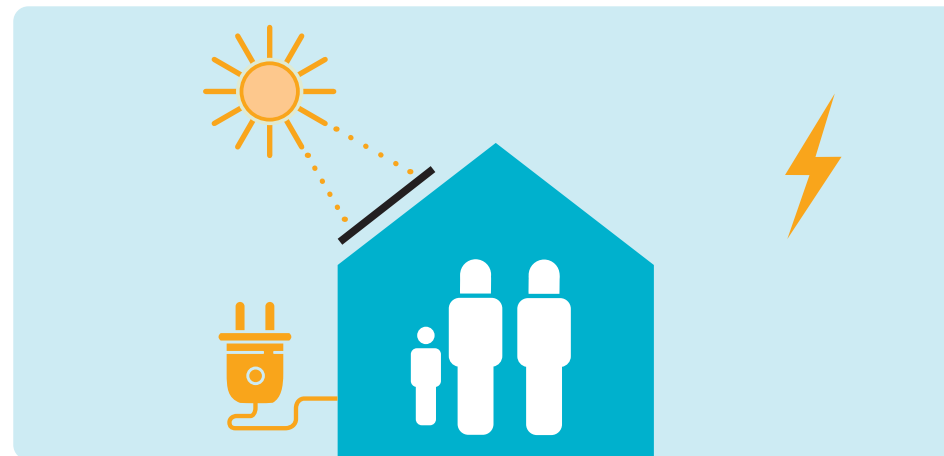
Samoopskrba – tržišna opskrba

Nekada su mnoga kućanstva sama proizvodila većinu onoga što im je trebalo. To se promijenilo s podjelom rada: u pogonima se proizvodi većina robe i usluga koje se nude na tržištu, a troše u kućanstvima. No i privatna kućanstva također proizvode dobra.

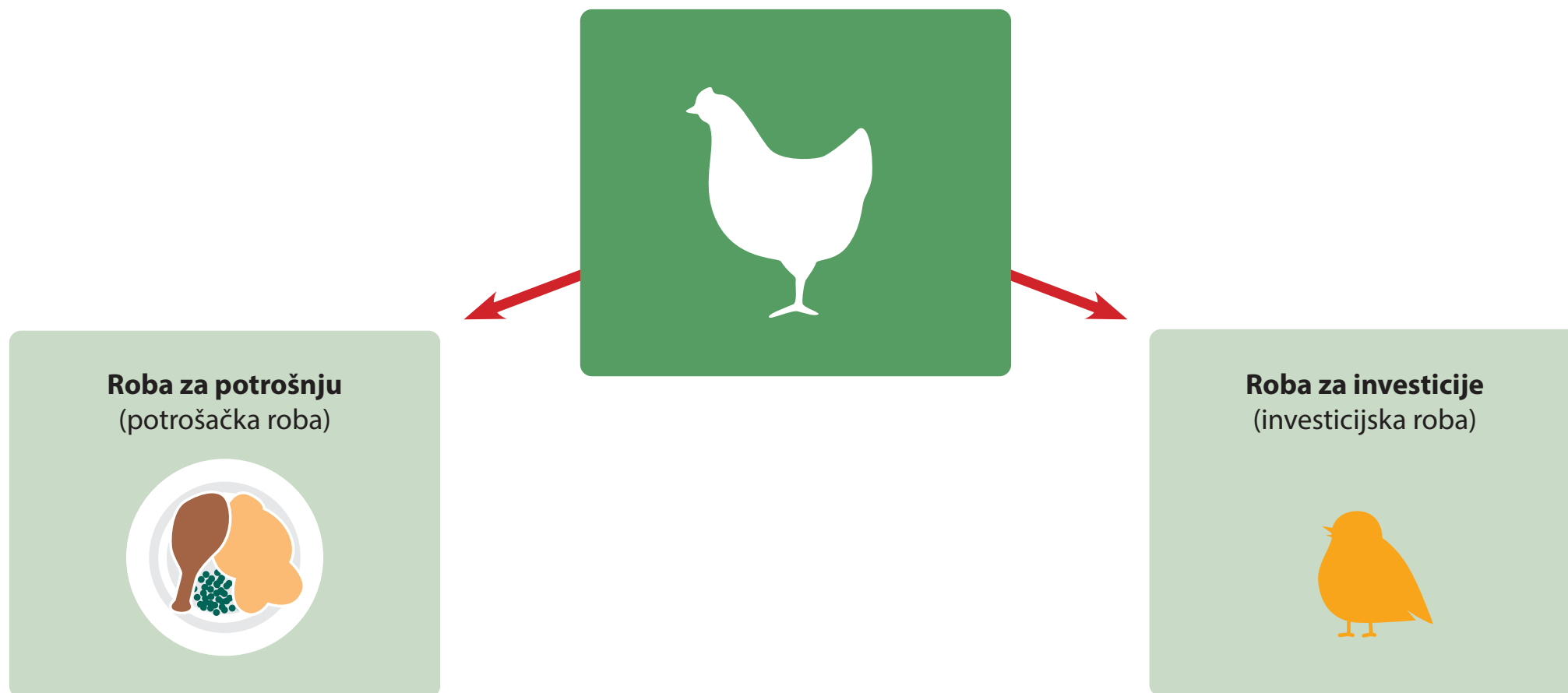
Prosumpcija (producer + consumer = prosumer)

Sve više ljudi proizvodi i troši robu u vlastitom kućanstvu: pripremaju obroke od sirovih namirnica ili uzgajaju voće, povrće i začinsko bilje u vlastitom vrtu. No pružaju se i usluge: poslovi skrbi o drugima (briga o djeci, njega starijih osoba, obiteljska podrška), plaćanje računa i sl.

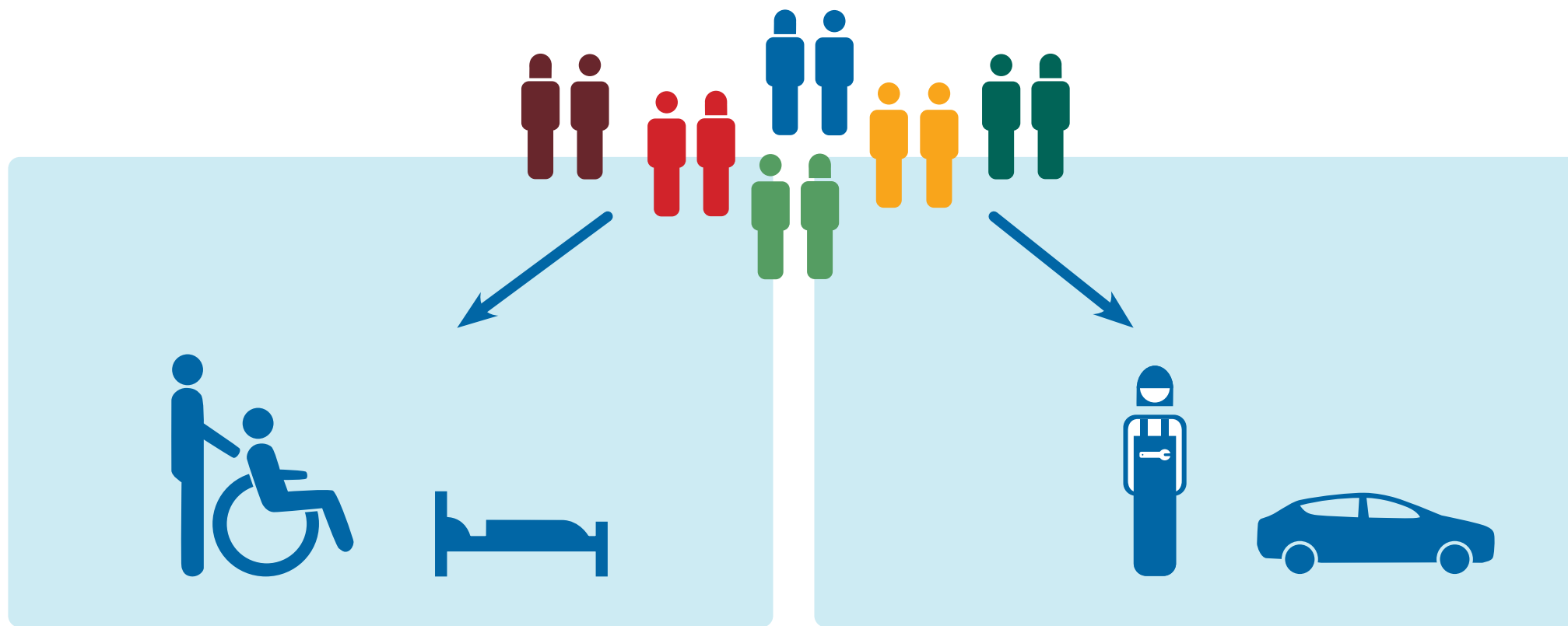
Roba

Potrošačka roba namijenjena je privatnoj uporabi ili potrošnji te služi zadovoljavanju potreba. U investicijsku robu (kapitalna dobra) ubrajaju se, primjerice, životinje, strojevi i poslovne zgrade poduzeća. One čine osnovu za proizvodnju.

Usluge

Usluge za ljude

Usluge za robu

Usluge su radnje kojima se zadovoljavaju potrebe ljudi. U našem suvremenom društvu usluge su najvažniji gospodarski sektor i postaju sve važnije. Usluge također uključuju neplaćeni rad, kao što su kućanski poslovi.

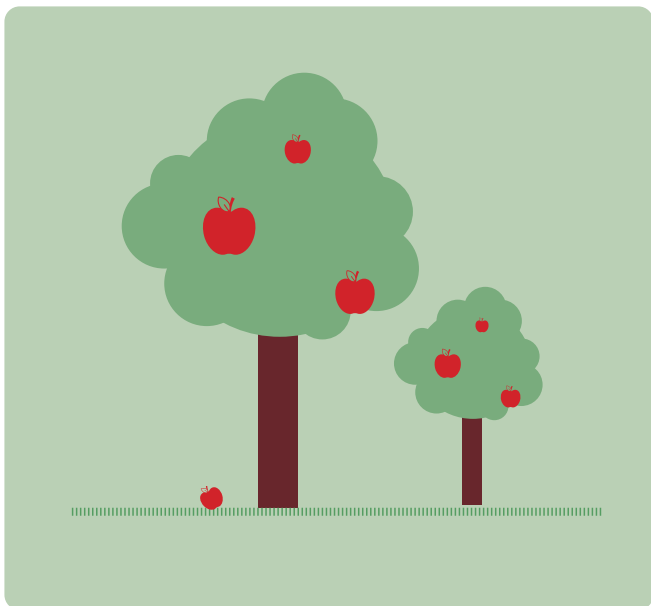

Gospodarski sektori

Primarni sektor

Poljoprivreda

šumarstvo i ribarstvo

Sekundarni sektor

Proizvodnja robe

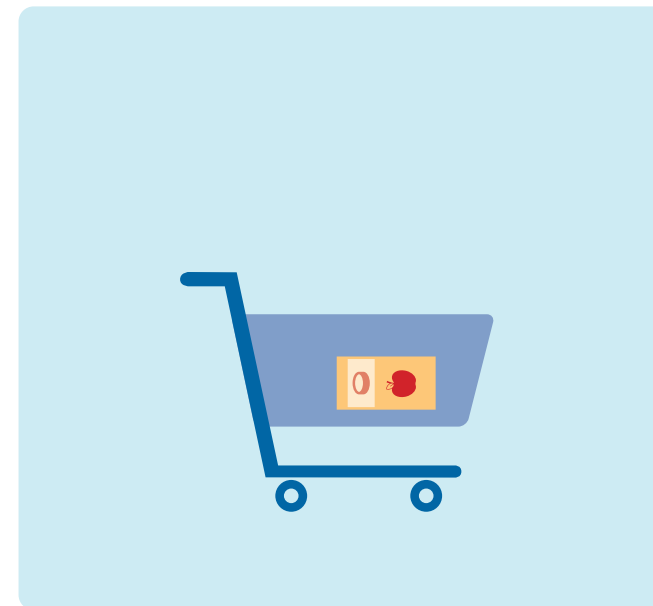
u obrtništvu i industriji, rudarstvu, opskrbi energijom i vodom te građevinarstvu

Tercijarni sektor

Usluge

privatne i javne usluge

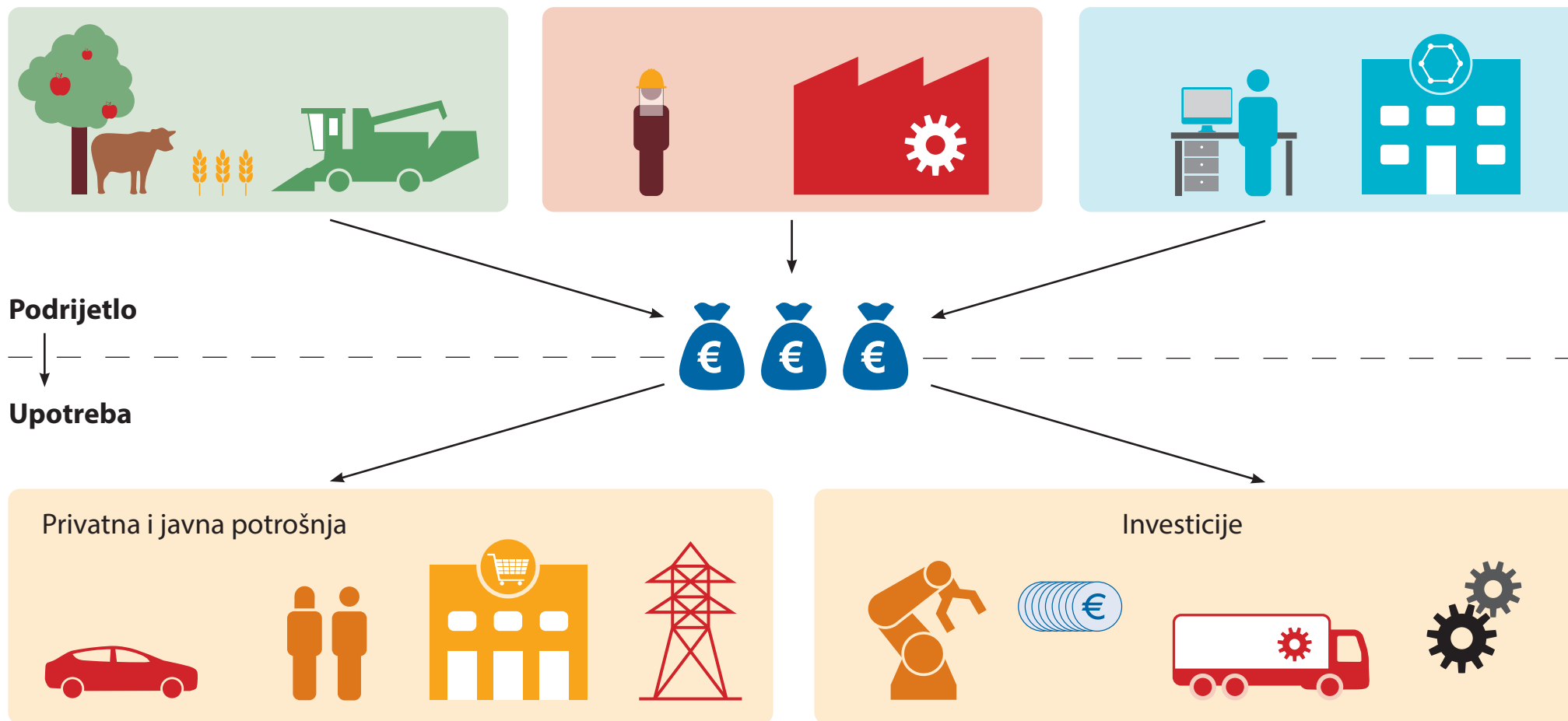

Izvor: Statistik Austria, 2024

Gospodarstvo se može podijeliti na sektore (pojedinačna područja). Primarni sektor uključuje, na primjer, uzgoj žitarica, lov i ribolov. Sekundarni sektor obuhvaća, na primjer, obrt, industriju i vađenje mineralnih sirovina. Tercijarnom sektoru pripadaju trgovina, promet, turizam, bankarstvo itd.

Bruto domaći proizvod (BDP)

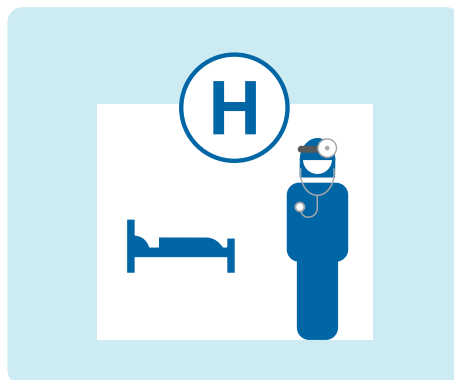
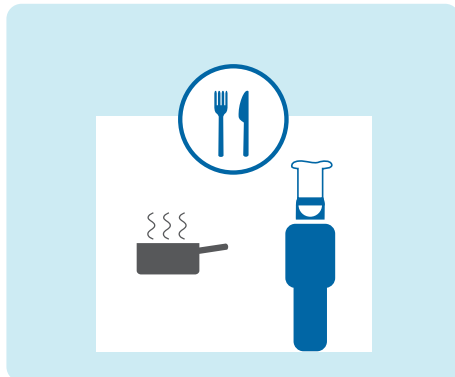

Bruto domaći proizvod (BDP) je novčana vrijednost svih roba i usluga proizvedenih u jednoj državi tijekom jedne godine – umanjena za vrijednost ulaznih troškova (kupljenih sirovina ...). Tako ostvaren novac koristi se za javnu i privatnu potrošnju te za investicije.

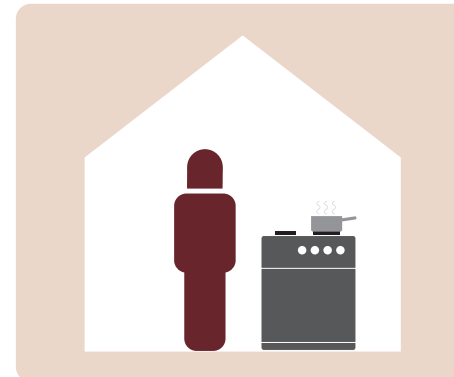

Plaćeni i neplaćeni rad

Rad uz dohodak

Rad bez dohotka

Svaki rad ne donosi zaradu – čak i ako je on iznimno važan. U Austriji i mnogim drugim zemljama više muškaraca nego žena obavlja plaćene poslove. S druge strane, žene obavljaju znatno više neplaćenih poslova u kućanstvu, osobito poslove skrbi o obitelji.

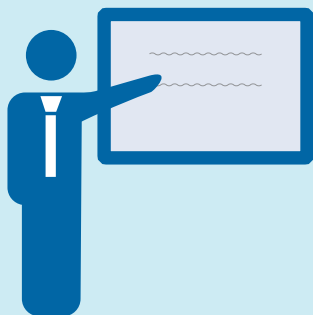

Vrste dohotka

Od nesamostalnog rada

Na primjer:

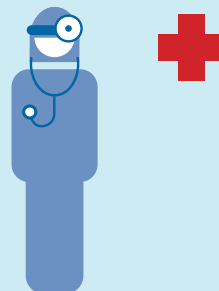
Radnik/ca,
Zaposlenik/ca,
Službenik/ ca,
...

Od samostalnog rada

Dohodak kao:

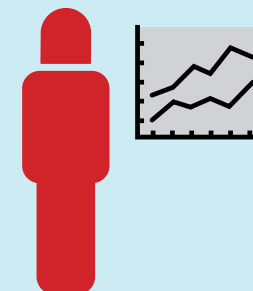
Liječnik/ca (u privatnoj ordinaciji),
Dostavljač/ica pizze (ako je
obrtnik/ca),
Poljoprivrednik/ca,
...

Od imovine

Prinosi:

Sa štednih računa (kamate),
Od vrijednosnih papira (dividende/
kamate),
Od iznajmljivanja (najamnina/
zakupnina),
...

Svi primici jedne osobe nazivaju se dohodak. Taj se novac može zaraditi radom ili od imovine. Dohodak od rada glumaca/ica i književnika/ica naziva se honorar (autorski honorar).

Bruto dohodak – neto dohodak

Bruto dohodak

Neto dohodak

Porezi

Doprinosi

Zaposlenicima se ne isplaćuje cijeli ugovoreni dohodak. Od bruto dohotka odbijaju se porezi te doprinosi za zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Preostali iznos je neto dohodak. Tome se pribrajaju i socijalna davanja države, primjerice dječji doplatak.

Upravljanje prihodima

Prihodi / Rashodi ožujak

Prihodi	Plaća	€ 1 600,–
Rashodi		
Redoviti rashodi	Najamnina	€ 520,–
	Energija (struja, plin)	€ 100,–
	Osiguranje	€ 80,–
	Telefon	€ 20,–
	Televizija	€ 20,–
	Namirnice	€ 300,–
Ukupni redovni rashodi		€ 1 040,–
Izvanredni rashodi	Usluge majstora	€ 250,–
	Izlasci	€ 200,–
	Odjeća	€ 100,–
Ukupni izvanredni rashodi		€ 550,–
Ukupni rashodi		€ 1 590,–
Višak		€ 10,–

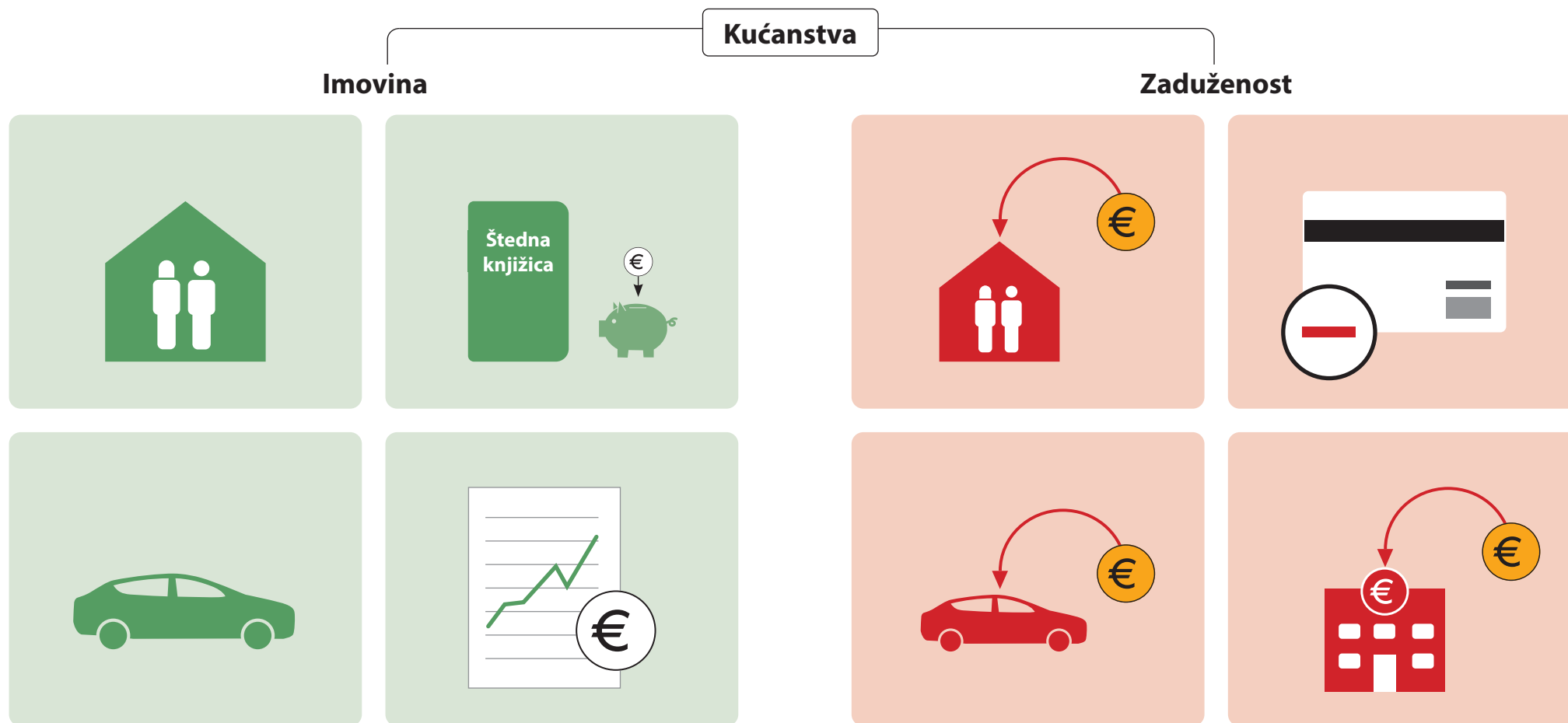

Pomoću aplikacije m€ins Austrijske narodne banke (OeNB) možete na jednostavan način pratiti vlastite prihode i rashode

Kako bi se izbjeglo zaduživanje privatnog kućanstva, korisno je izraditi bilancu kućanstva. U njemu se međusobno uspoređuju prihodi i rashodi. Najveće zamke povećanja izvanrednog rashoda su troškovi telekomunikacijskih usluga, internetska trgovina i kupovine i održavanja motornih vozila.

Imovina i zaduženost

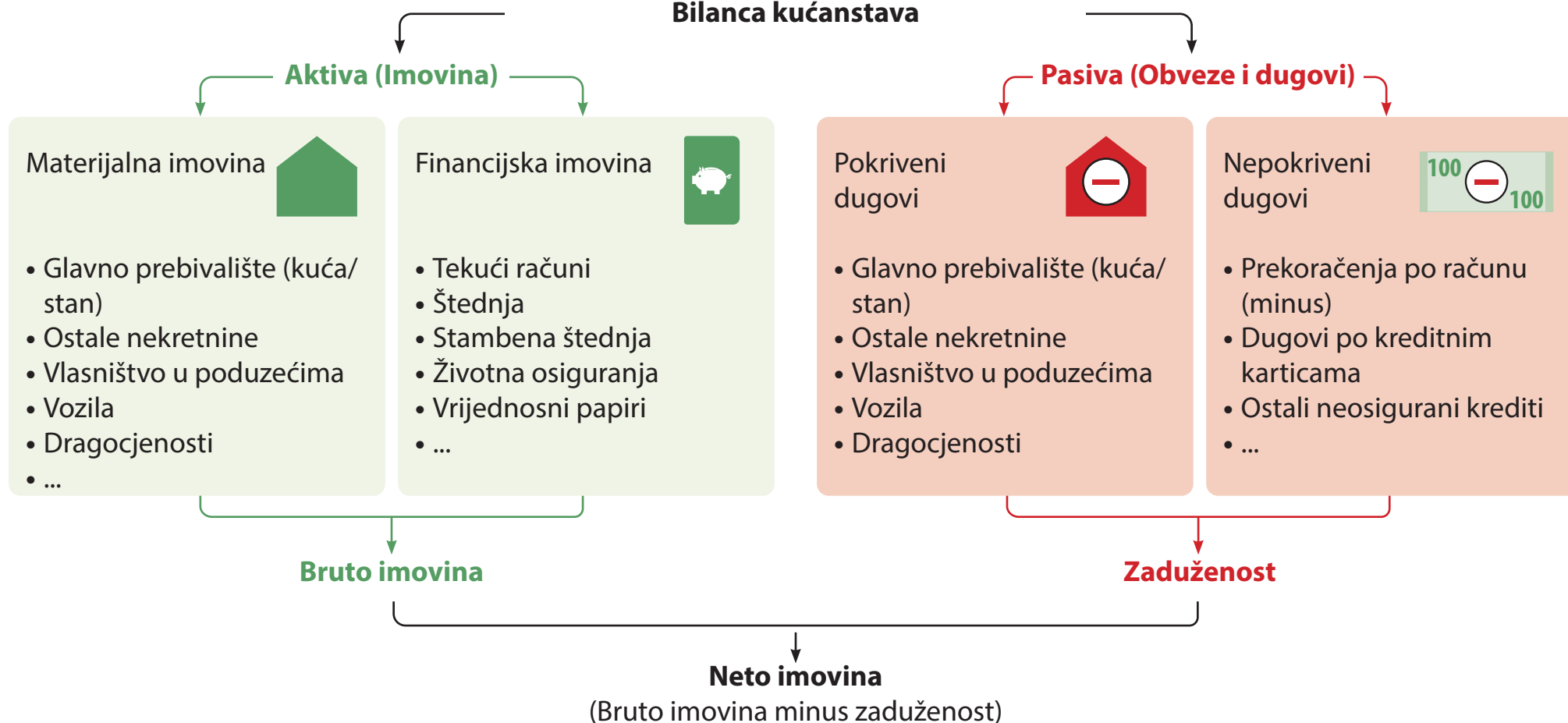
Q.: Oesterreichische Nationalbank 2023, S. 15

U Austriji neto imovina raspodijeljena je još neravnomjernije nego neto dohodak. Kućanstva s nižim dohocima štede kako bi zamijenila stariju i pokvarenu potrošačku robu, poput namještaja ili perilica rublja. Kućanstva s vrlo niskim dohocima ne mogu ništa uštedjeti.

Bilanca kućanstva

Bilanca kućanstava

Izvor: Austrijska narodna banka 2023., str. 15

Mnoga austrijska kućanstva pripadaju donjoj polovici na ljestvici raspodjele dohotka i imovine. Ta kućanstva mjesečno mogu uštedjeti samo male iznose. Imućnija kućanstva mogu uštedjeti mnogo više i kupuju nekretnine, vrijednosne papire i dragocjenosti.

Zaštita potrošača

Informiranje

potrošača/ica:

Udruga za informiranje potrošača (VKI),
Radnička komora (AK),
Ministarstvo socijalne skrbi ...

Osobna odgovornost

potrošača:

Pri odabiru i kupnji robe
i usluga

Zaštita

potrošača:

Zakonske regulative
Jamstvo i odgovornost za materijalne
nedostatke
Pravo na raskid ugovora ...

 Bundesministerium
Soziales, Gesundheit, Pflege
und Konsumentenschutz

Poznavanje vlastitih prava i obveza

Čitanje deklaracija proizvoda

Prikupljanje informacija

Svjesna kupnja

Procjena ponuda

Usporedba cijena

Odbijanje nepoštenih ponuda

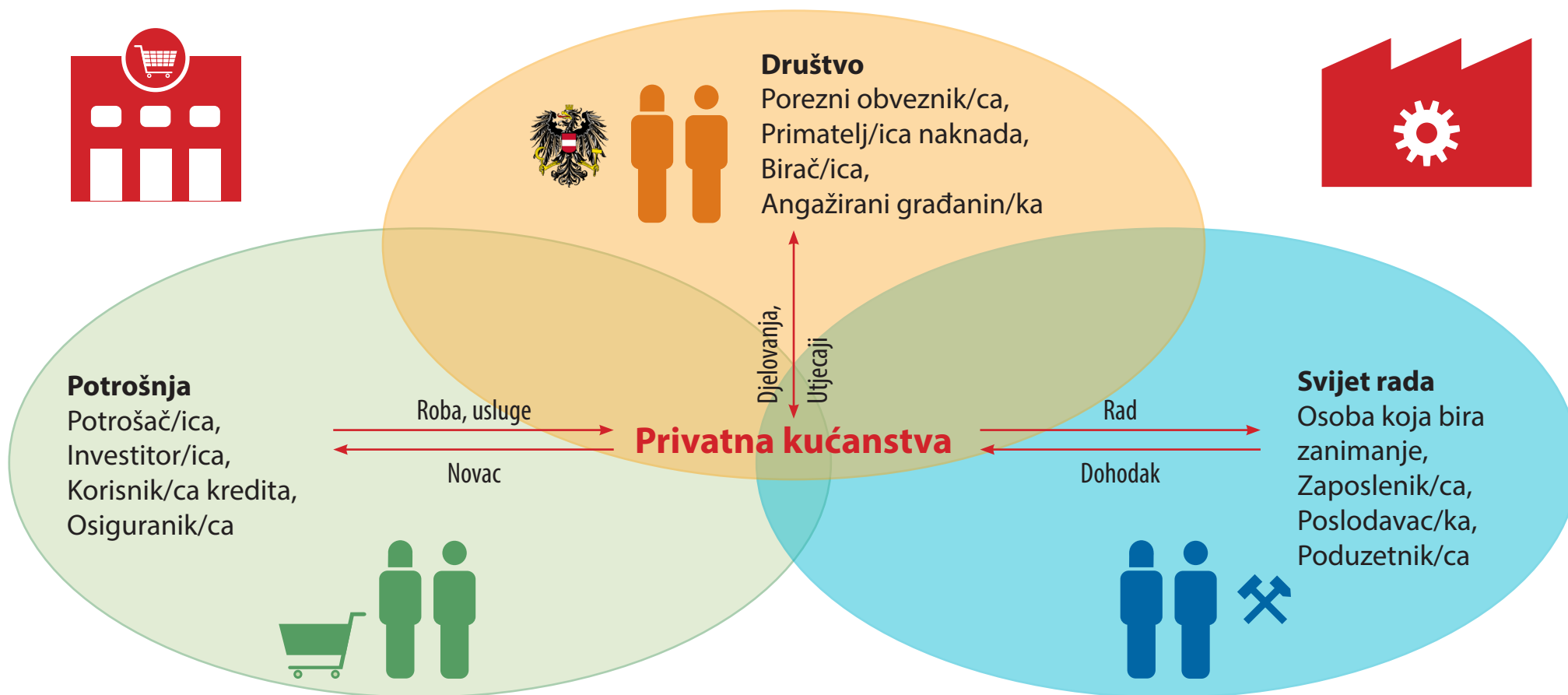
Provjera uvjeta proizvodnje

Ponuda robe i usluga postaje sve raznolikija i nepreglednija. Stoga potrošači moraju biti zaštićeni zakonskim mjerama, ali moraju i sami poznavati te primjenjivati svoja prava i obveze.

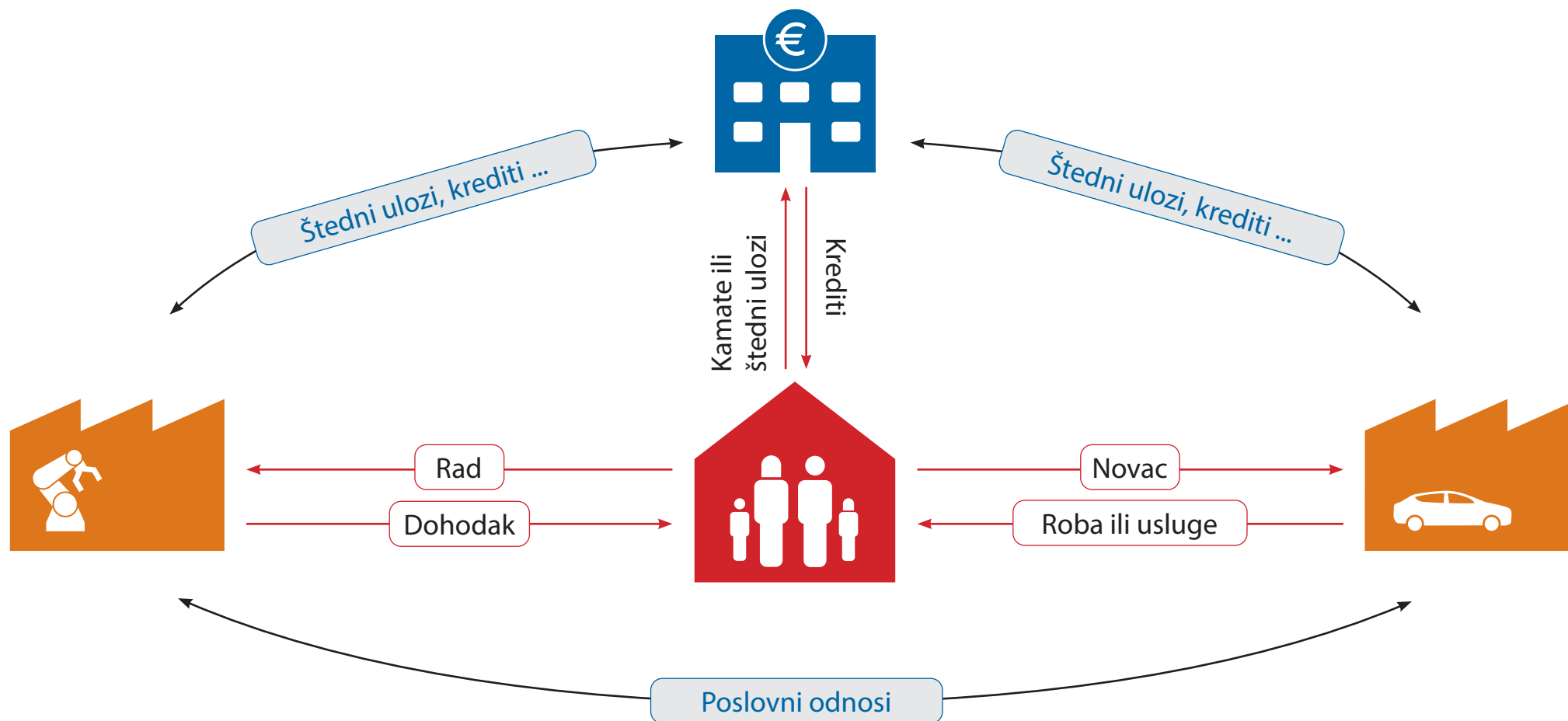
Privatna kućanstva u gospodarstvu

Privatna kućanstva čine „osnovnu jedinicu“ gospodarstva jer ljudi unutar kućanstva i obitelji zajedno oblikuju svoj život, ali i društvo i gospodarstvo. Osim toga, privatna kućanstva dio su drugih gospodarskih cjelina s kojima su usko isprepletena.

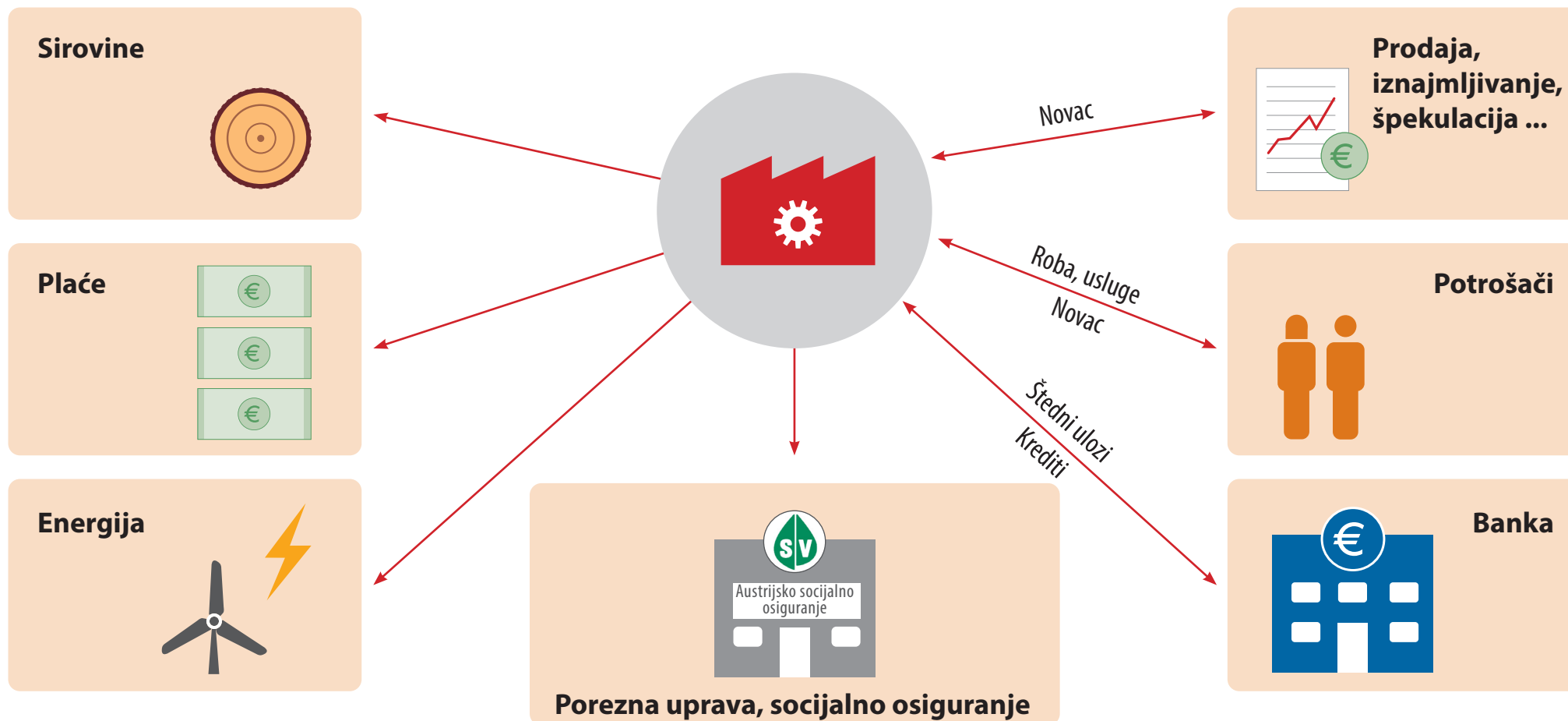
Privatna kućanstva i poduzeća

Između privatnih kućanstava i poduzeća postoje raznoliki gospodarski odnosi. Financijske institucije (banke) igraju važnu ulogu kao središte većine novčanih transakcija. Sve veća umreženost ključno je obilježje našeg društva utemeljenog na podjeli rada.

Prihodi i rashodi poduzeća

Pri osnivanju i vođenju poduzeća potrebno je mnogo novca, primjerice, za plaćanje sirovina, plaća i poreza. Taj se novac mora ponovno uprihoditi putem prodaje, iznajmljivanja, špekulacije...

Pogon – poduzeće – tvrtka

Tvrtka: Ime poduzeća

Poduzeće:
pravno-financijska jedinica

- Odgovornost
- Ovlasti upravljanja
- Struktura vlasništva
- Raspodjela dobiti
- Financiranje

Pogon / Poslovna jedinica:
tehničko-organizacijska jedinica

Proizvodnja

Pogon A

Proizvodnja

Pogon B

Izvor: Gabler Business Dictionary 2024

Ime pod kojim poduzeće obavlja svoje poslovanje naziva se tvrtka i upisuje se u sudski registar. Tamo su također navedene najvažnije pravne činjenice i odnosi unutar poduzeća. Poduzeće može imati više pogona, samo jedan ili čak nijedan.

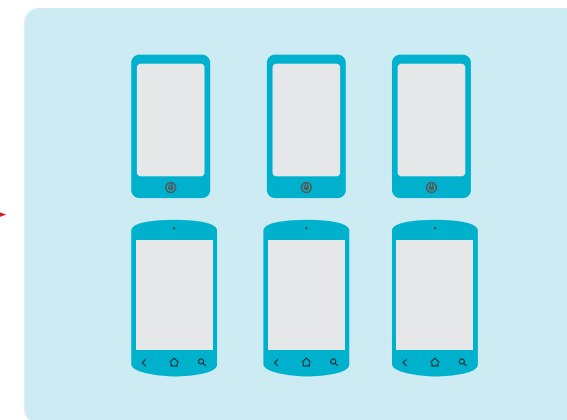

Načelo ekonomije

Načelo maksimuma

Postići što veći cilj uz zadana sredstva
(maksimalni učinak/output)

Načelo minimuma

Postići zadani cilj uz što manju uporabu sredstava
(minimalni ulog/input)

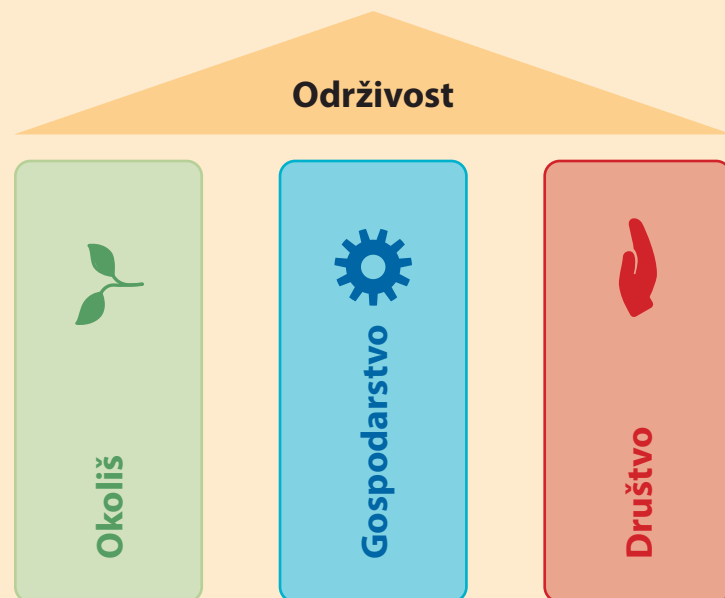

Načelo ekonomije polazi od pretpostavke da ljudi, zbog oskudice robe i usluga, uporabu svojih sredstava uvijek točno usklađuju s ciljevima. Nadalje, pretpostavlja se da se teži maksimizaciji koristi prema osobnim, stabilnim preferencijama.

Održivost

Stari model:

Model triju stupova

Trenutni model:

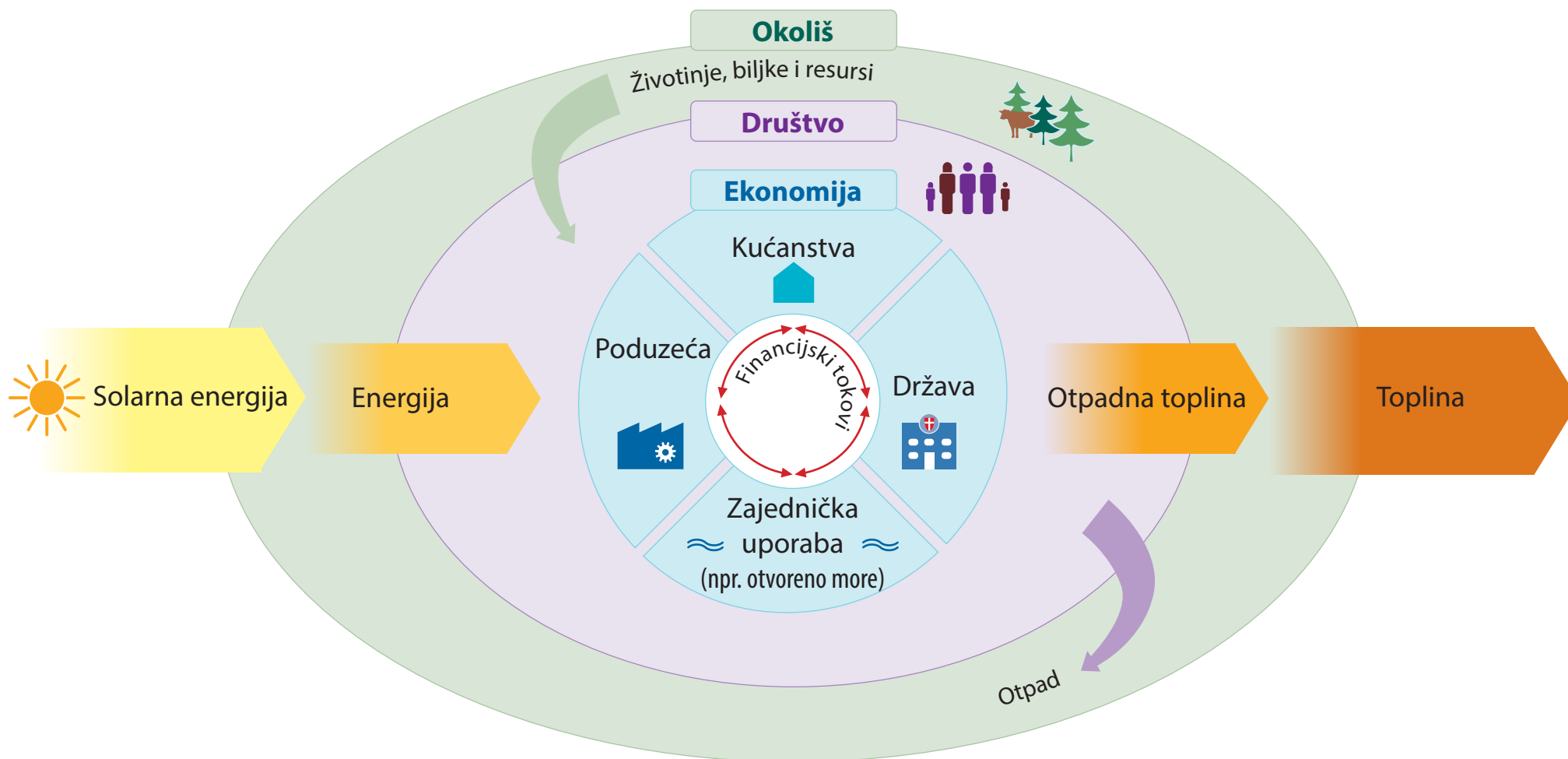
Prioritetni model održivosti

Izvor: www.zukunft-selbermachen.de

U starijem „modelu održivosti triju stupova“, svako se područje smatra jednako važnim. Nasuprot tome, u suvremenom „prioritetnom“ modelu održivosti, okoliš se smatra temeljem društva, dok je gospodarstvo integrirano u to isto društvo.

Održivo gospodarstvo

Izvor: modificirano prema Raworth 2017., str. 92

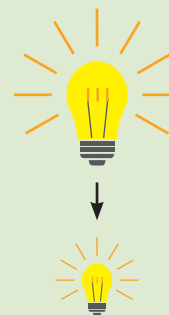
Društvo je integrirano u prirodne temelje poput okoliša i resursa, koji istovremeno pružaju materijalnu osnovu za naše društvo. Gospodarstvo je, pak, integrirano u društvo. To znači da društvo oblikuje gospodarstvo.

Načela ekonomije

Načelo dostatnosti

odnosi se na pravu mjeru i štedljivo korištenje resursa. Oni se ne bi smjeli koristiti više nego što to dopušta ekološki kapacitet Zemlje.

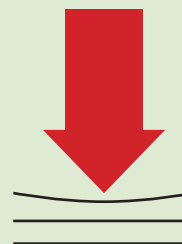
Načelo učinkovitosti

je „štedljivo“ je i učinkovito korištenje resursa. Na primjer, cilj je postići rezultat uz što manji utrošak.

Načelo dosljednosti

označava usklađenost prirode i tehnologije. Idealno je stvoriti zatvorene kružne tokove tvari po uzoru na prirodu.

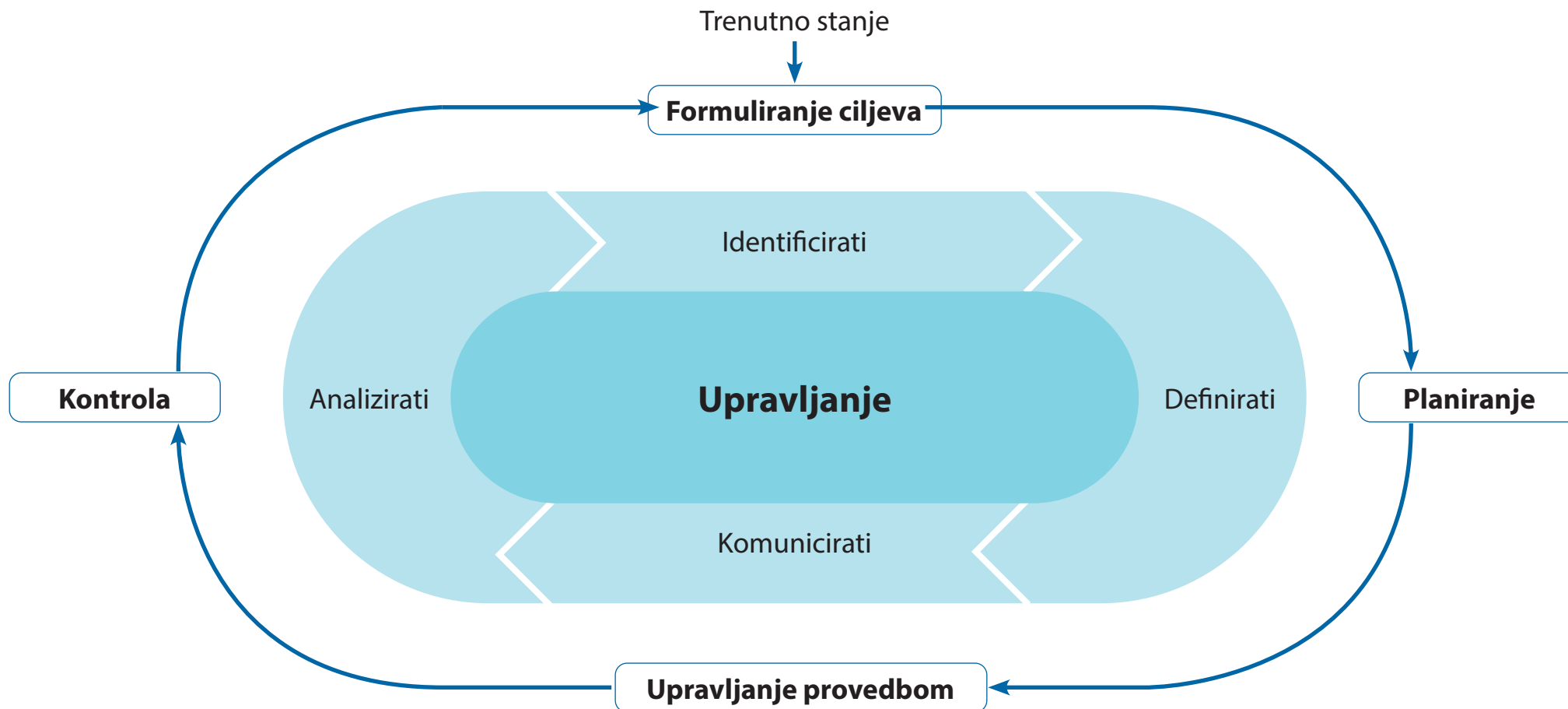

Načelo otpornosti

podrazumijeva otpornost sustava (društva, gospodarstva, ekologije itd.) na vanjske poremećaje i sposobnost brzog oporavka.

Društvena, ekonomska i ekološka održivost može se postići smislenom i usklađenom interakcijom četiriju osnovnih uvjeta: dostatnosti, učinkovitosti, dosljednosti i otpornosti. Prva tri navedena ubrajaju se u strategije održivosti.

Upravljački ciklus

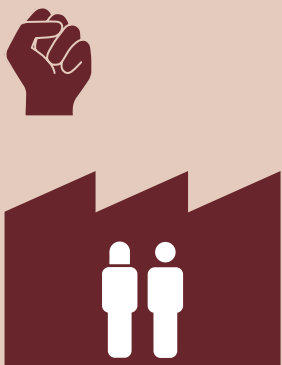

Slijed faza u sklopu upravljačkih zadataka vizualizira se kao upravljački ciklus. U praksi se pojedine faze ovog formalnog modela isprepleću sa sadržajnim, metodološkim i socijalnim komponentama. Osim ovog, postoje i brojni drugi modeli.

Stilovi vođenja

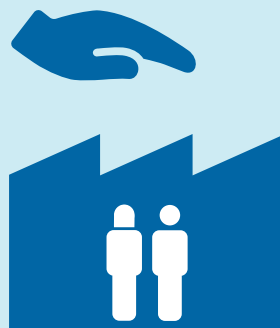
Autoritarni stil

Stroga nadređenost i podređenost
Bezuvjetna poslušnost
Kažnjavanje pogrešaka
Ekstremna kontrola

Patrijarhalni/ Matrijarhalni stil

Vlasnik/ca ili poduzetnik/ca kao
„očinska“/„majčinska figura“
Zaposlenici se tretiraju kao dio obitelji
Poduzeće se doživljava kao „životno
djelo“

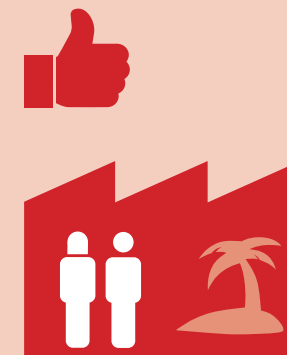
Demokratski stil

Suodlučivanje zaposlenika
Poticanje konstruktivnih rasprava
Motiviranje zaposlenika
Veća samostalnost u radu

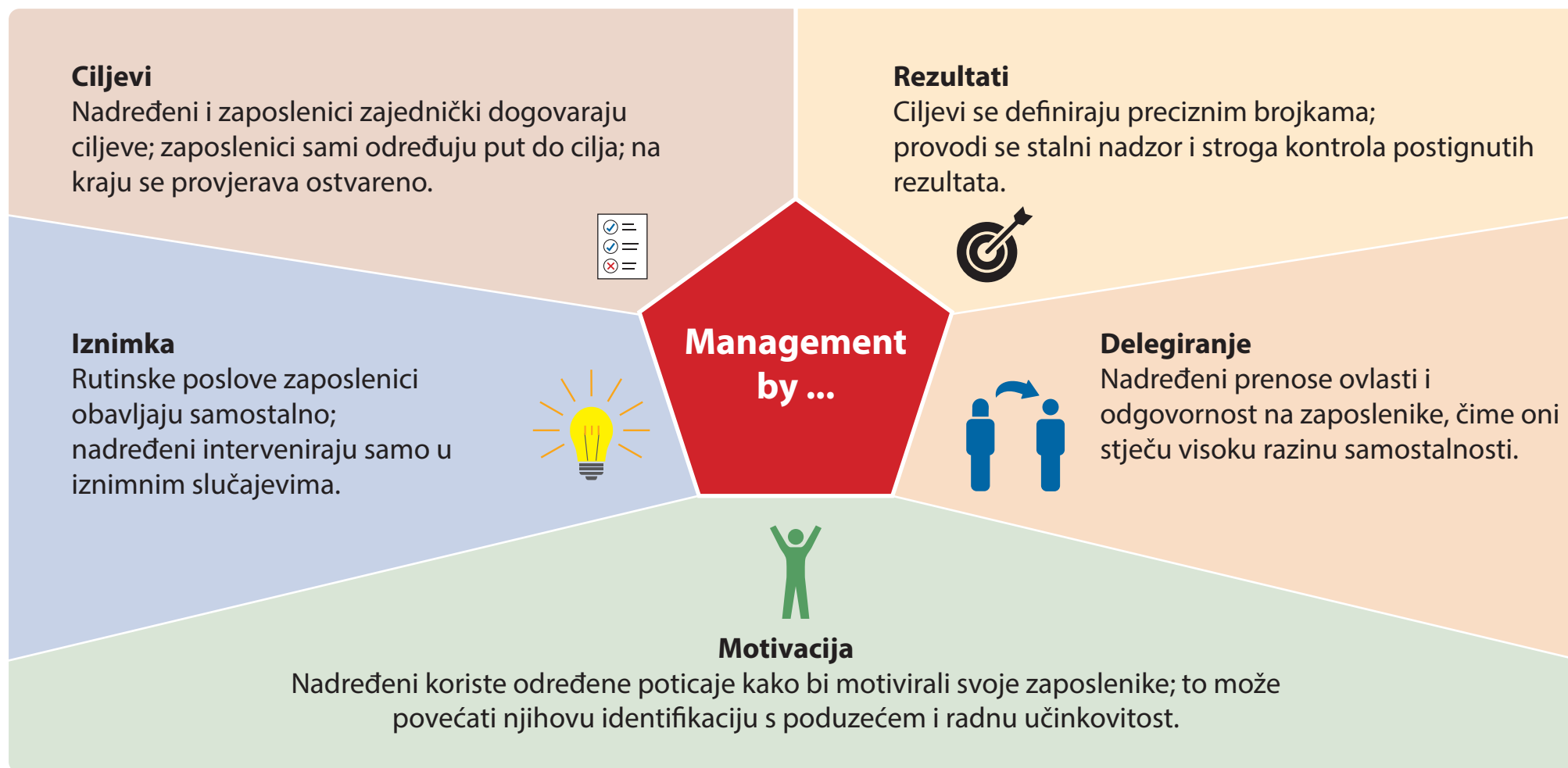
Laissez-faire stil

Vrlo velika sloboda za zaposlenike
Nadređeni gotovo uopće ne donose
odluke
Maksimalna individualnost
Manjak čvrstih struktura

Stilovi vođenja opisuju dugoročne obrasce ponašanja nadređenih prema zaposlenicima, koji su uvelike neovisni o pojedinačnim situacijama. Njima se izražavaju i temeljni stavovi uprave. Svaki stil vođenja ima svoje prednosti i nedostatke.

„Management-by“ tehnike (Tehnike upravljanja)

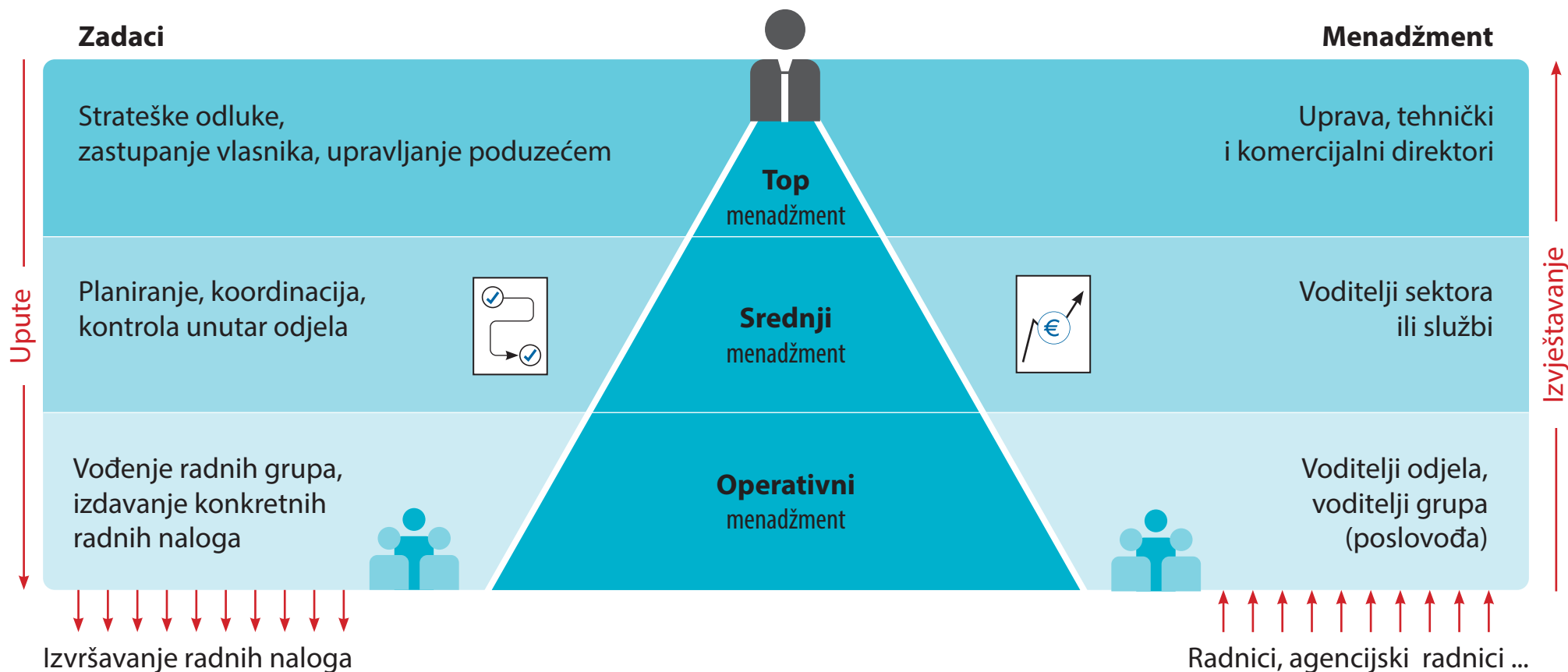

Mnoge tehnike upravljanja praktične su primjene manje ili više demokratskog stila vođenja u svakodnevnom poslovanju. Te tehnike pokazuju u kojoj su mjeri zaposlenici uključeni u donošenje odluka i koliki je njihov utjecaj (suodlučivanje).

Menadžment

Menadžerska piramida

Dio zaposlenika poduzeća koji izdaje upute drugima i obavlja vodeće zadatke naziva se menadžment. Menadžment također označava samu djelatnost rukovoditelja na svim razinama poduzeća.

Osnivanje poduzeća

Razmatranja i odluke

Poslovni plan

Poslovna ideja, ciljevi, strategije, analiza tržišta, konkurencija ...

Pravni oblik

Uvjetuje različita prava, obveze, troškove i razinu odgovornosti

Financiranje

Putem vlastitog kapitala i/ili tuđeg kapitala

Tim

Samostalno poslovanje ili uz angažirane zaposlenike

Lokacija

Mora odgovarati potrebama poduzeća i biti strateški odabrana

Marketing miks

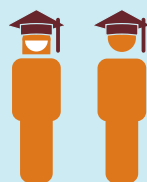
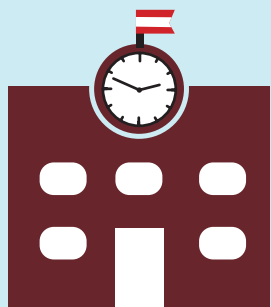
Politika proizvoda, cijena, distribucije i komunikacije (4P)

Razlozi za osnivanje poduzeća su realizacija ideje i strast, veća samorealizacija i odgovornost, veća neovisnost i zarada. Razlozi protiv osnivanja su: mogućnost neuspjeha, financijski rizik, velik utrošak vremena i nepovoljni okvirni uvjeti.

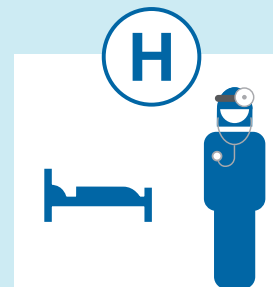

Proizvodni čimbenici

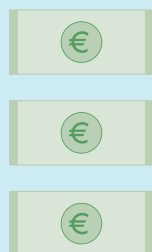
Znanje

Rad

Kapital

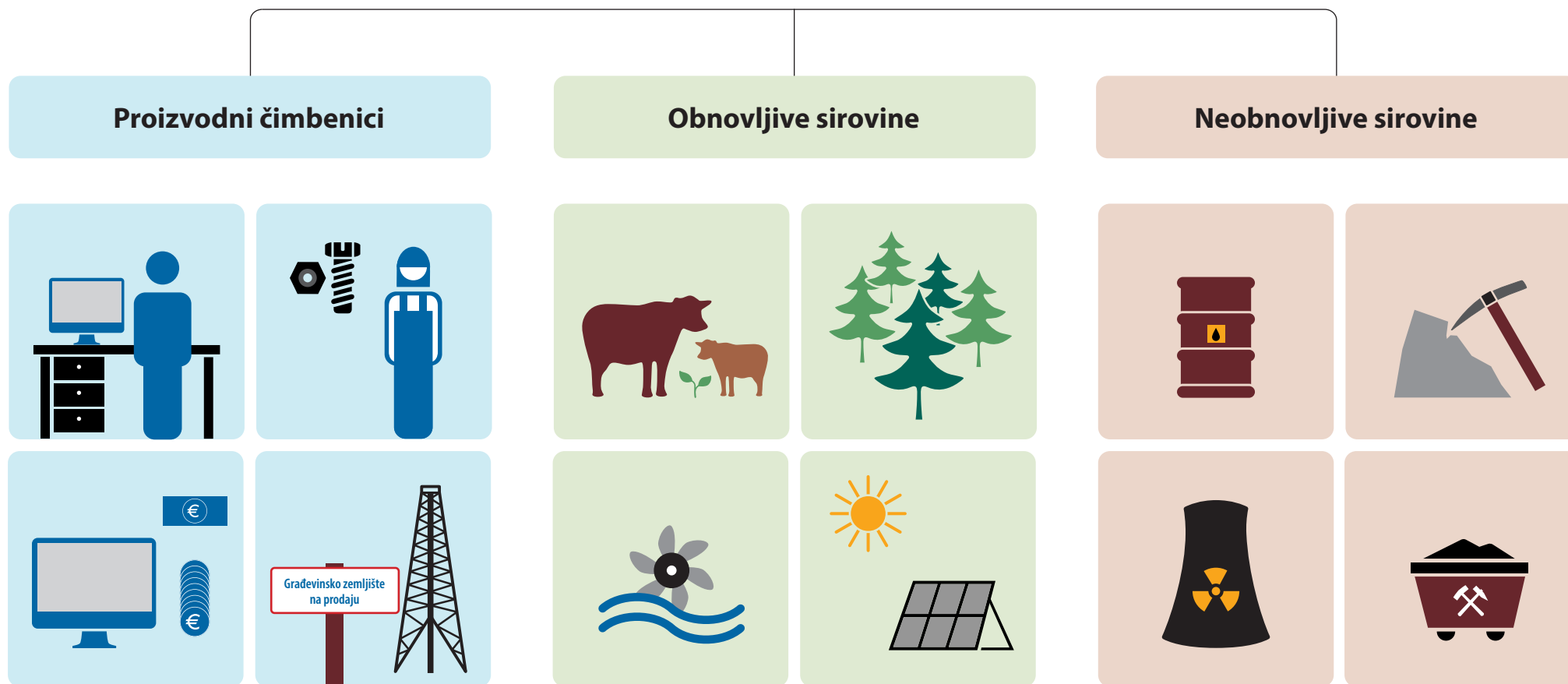

Resursi i zemljište

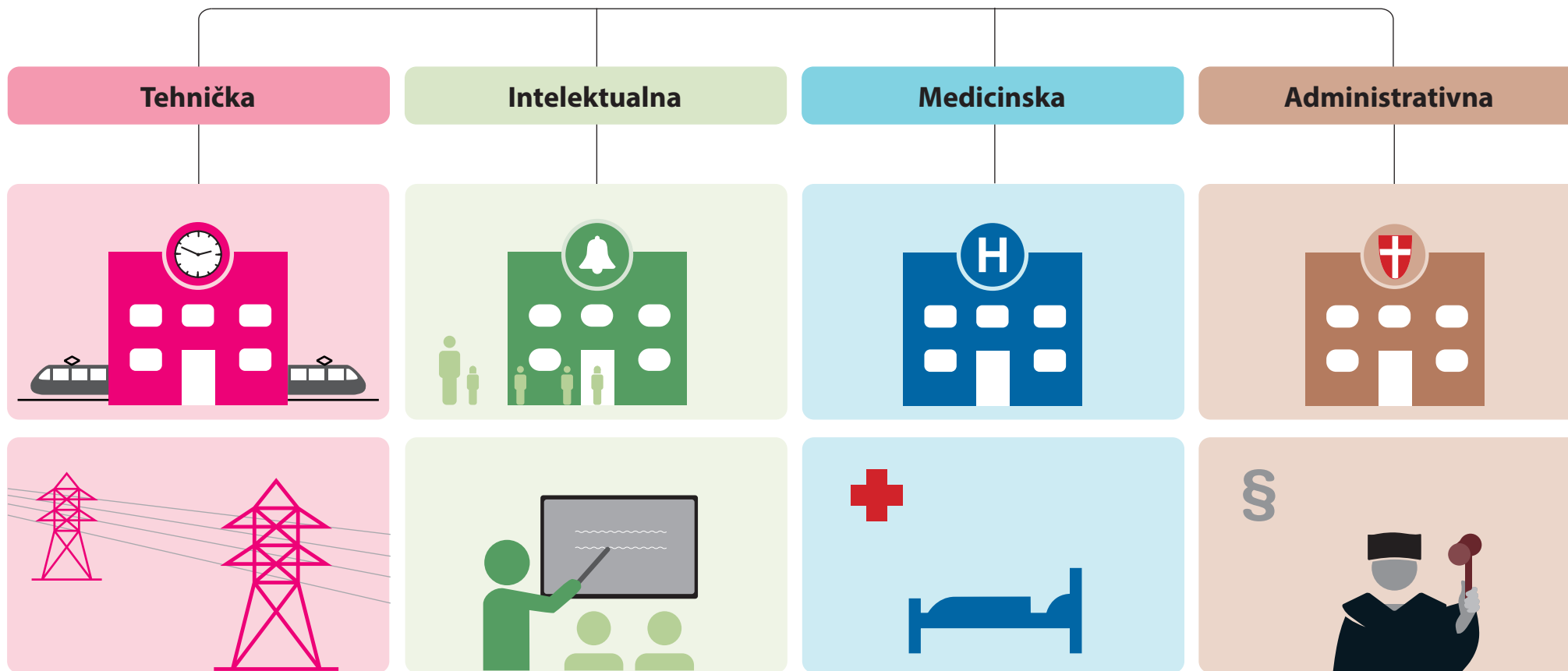
Da bi se u poduzećima mogla proizvesti roba ili pružiti usluge, potrebno je međudjelovanje nekoliko čimbenika. Znanje (know-how) postaje sve važnije u našem modernom uslužnom društvu. Čimbenik „resursi i zemljište“ obuhvaća i okoliš, dok kapital uključuje novčani kapital i kapitalna dobra.

Resursi

Resursi su sva sredstva koja se koriste za proizvodnju roba i usluga. To uključuje radnu snagu, znanje, kapital te prirodne sirovine i rudna bogatstva. Osobito štedljivo treba postupati s neobnovljivim sirovinama.

Infrastruktura

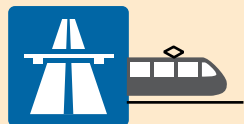
Infrastruktura predstavlja temeljnu podlogu gospodarstva. Infrastrukturni objekti i sustavi najčešće se financiraju visokim ulaganjima iz poreznih sredstava te su stoga pretežno javna dobra s dugim vijekom uporabe.

Lokacijski čimbenici

**Tradicionni lokacijski čimbenici
mogu se izraziti u novčanim vrijednostima**

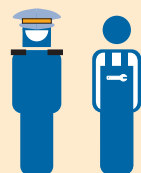
Infrastruktura

Porezi, doprinosi,
državne subvencije

Radna snaga
(visina plaće i stupanj obrazovanja)

Sirovine

Tržišta plasmana

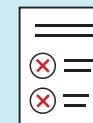

**Moderni lokacijski čimbenici postaju sve važniji pri
odabiru lokacije**

Politička sigurnost

Birokracija i korupcija

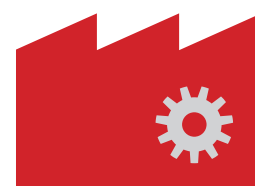
Umrežavanje

Ugled

Kvaliteta života
zaposlenika

Lokacijski čimbenici su svi čimbenici koje poduzetnici uzimaju u obzir pri odabiru lokacije. Oni na poduzeće utječu pozitivno ili negativno, a njihovo se značenje s vremenom mijenja. Lokacijski čimbenici također se mogu podijeliti na tradicionalne i moderne.

Prostorni i urbanistički plan

Legenda (izvadak)

PROSTORNI PLAN

(Što se smije graditi?)

ZELENE POVRŠINE

Poljoprivredna područja

Rekreacijska područja

Parkovi

Zone malih vrtova

Groblja

PROMETNI KORIDORI

GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE

Stambena područja

Područja mješovite namjene

Područje mješovite namjene – poslovna zona

Industrijske zone

REGULACIJSKE LINIJE

(Kako se smije graditi?)

REGULACIJSKE LINIJE

L Građevinska linija

Epk Ulična regulacijska linija

Ekl Prometna regulacijska linija

F Obvezna građevinska linija

KLASE ZGRADA

Granične mjere klase zgrade VI

(npr. visina zgrade: min. 32 m, maks. 38 m)

I bis VI

TIP ZGRADE

Otvoreni tip zgrade

Zatvoreni tip zgrade

0

9

Izvor: Grad Beč 2024.

Prostorni plan uređenja je pravno valjana i obvezujuća uredba općine za svaku česticu (parcelu) na njezinu području. U crtani su i nadlokalni planovi (autoceste i sl.), zone opasnosti (poplave i sl.) te ograničenja korištenja (zaštita spomenika i sl.).

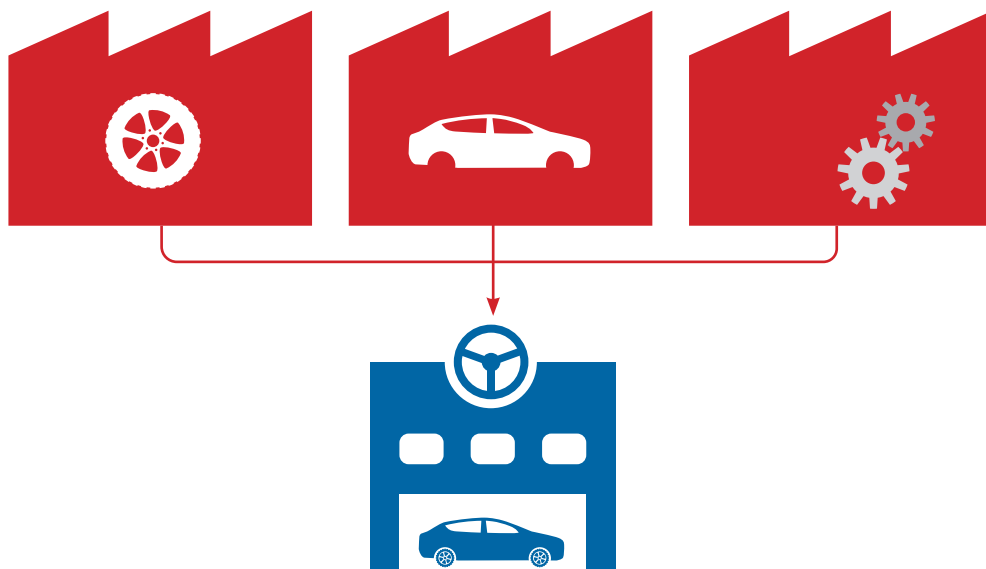
Podjela rada – podjela posla

Podjela rada

Poduzeće A

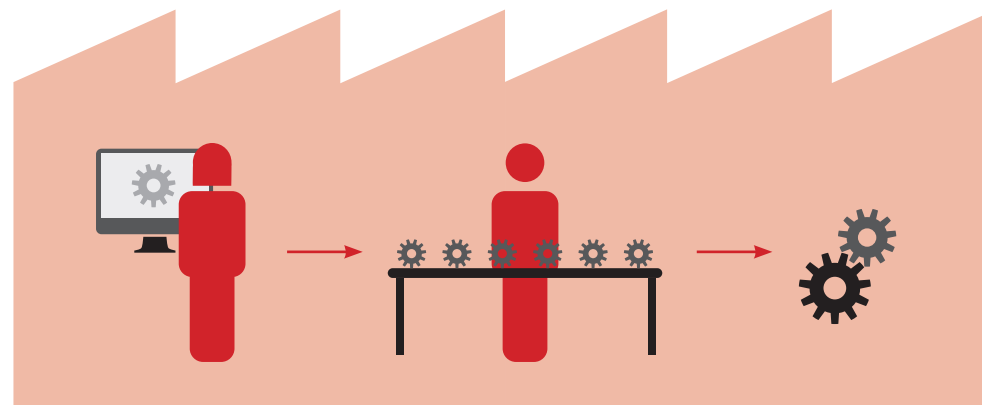
Poduzeće B

Poduzeće C

Podjela rada između poduzeća
(preko državnih granica: međunarodna podjela rada)

Podjela posla

Podjela rada unutar poduzeća
(npr. u proizvodnim procesima)

U današnjem modernom uslužnom društvu nitko ne može sve proizvesti sam. Zato se rad dijeli na različite podzadaje koje obavljaju specijalizirani zaposlenici. Živimo u društvu temeljenom na podjeli rada.

Računalno integrirana proizvodnja (CIM)

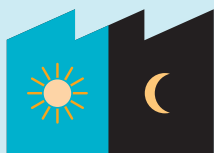
Prednosti

Zamjena monotonog ili opasnog rada

Omogućava fokus na kreativne zadatke

Proizvodnja 24 sata dnevno

Ušteda troškova proizvodnje

Za zaposlenike/ice

Za poslodavce/ke

Nedostaci

Zamjena i smanjenje broja radnih mjesta

Stalno ubrzavanje radnih procesa

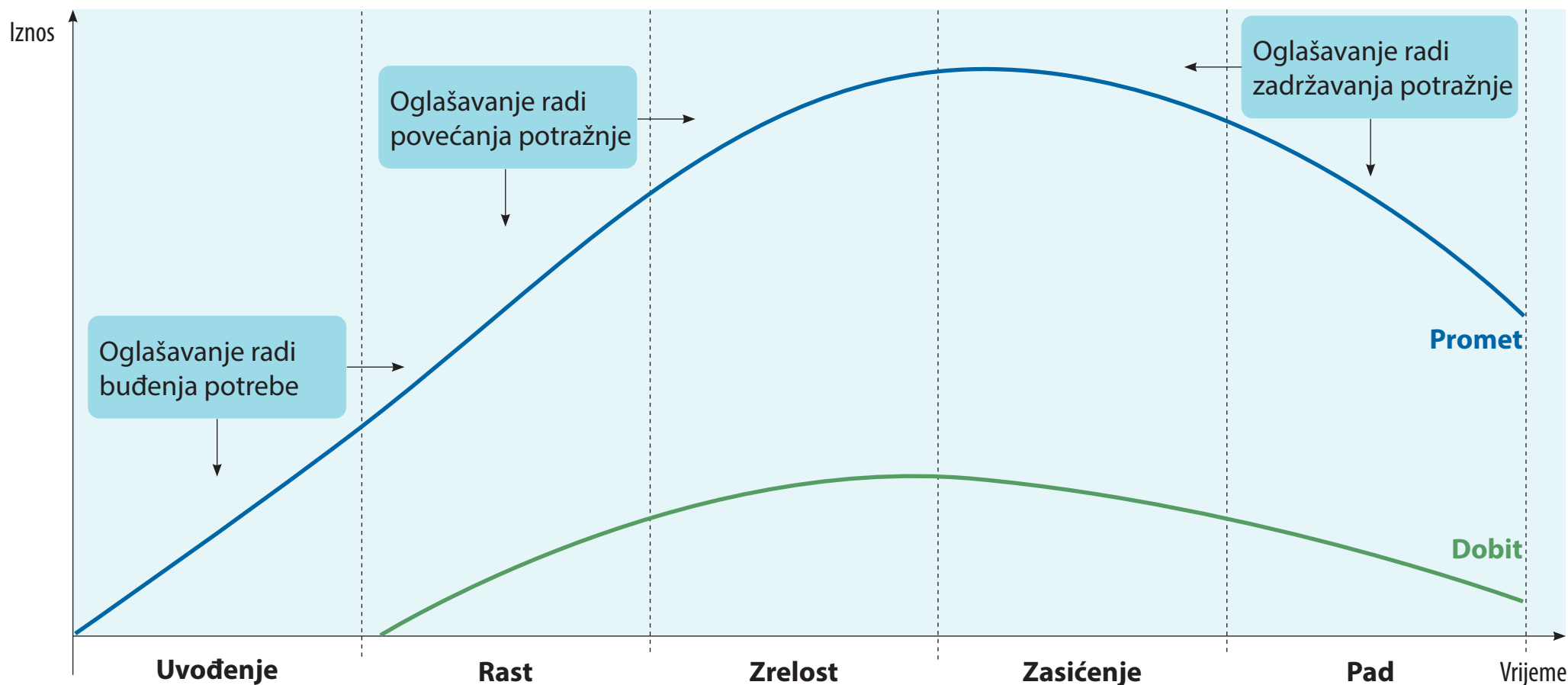
Ovisnost o tehnologiji

Visoke početne investicije

Računalno potpomognuta proizvodnja na engleskom se naziva „Computer Integrated Manufacturing” (CIM) i označava računalnu podršku različitim radnim procesima u poduzeću. Iako se CIM već koristi u mnogim procesima, njegova primjena i dalje raste.

Životni ciklus proizvoda

Životni ciklus proizvoda je model iz ekonomike poduzeća koji opisuje faze od uvođenja proizvoda na tržište do njegovog povlačenja s tržišta. Prvenstveno se odnosi na robu široke potrošnje. Oglašavanje u ovom procesu igra ključnu ulogu.

Oglašavanje

Oglašavanje služi unapređenju prodaje, informiranju javnosti ili izgradnji imidža robe, usluga i poduzeća. Različitim oglasnim porukama i medijima nastoji se ciljano utjecati na ljude. U suvremeno doba tu ulogu često preuzimaju i influenceri.

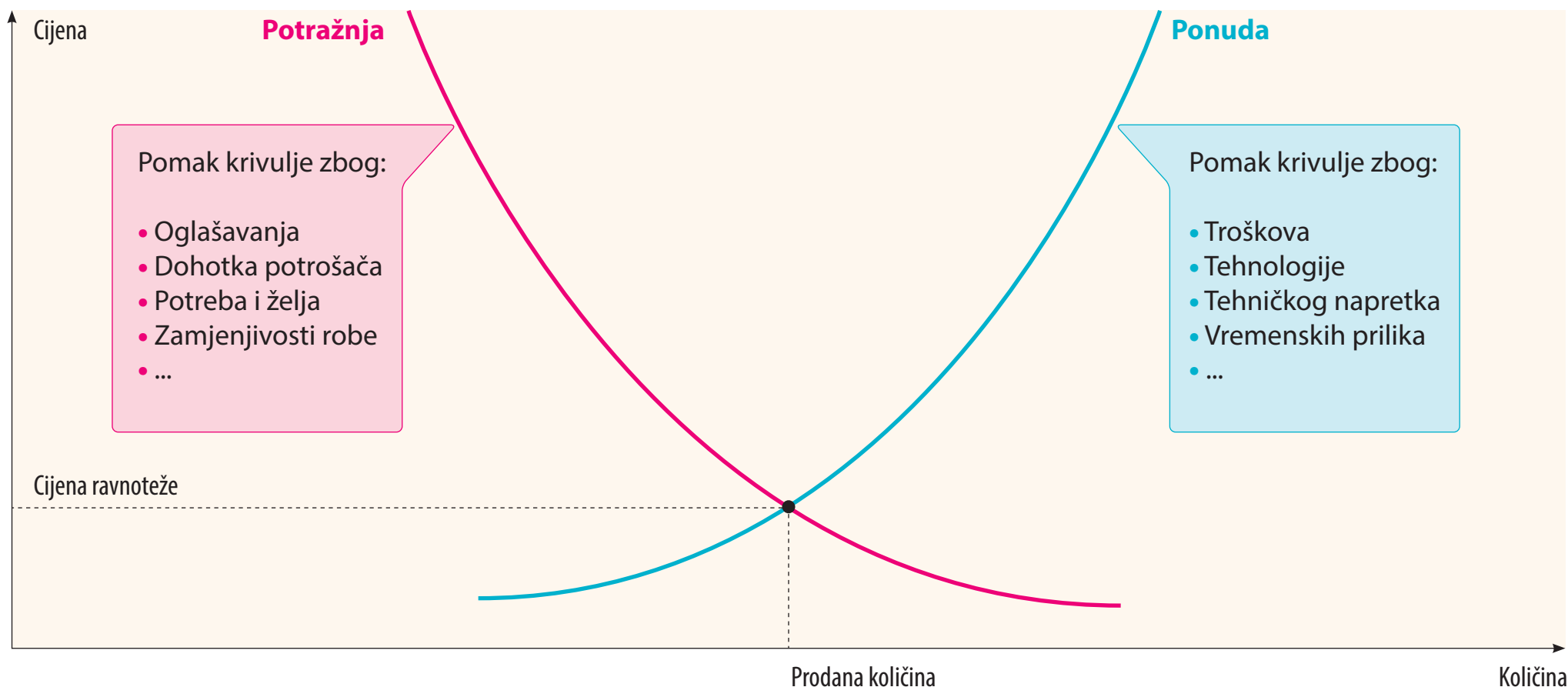
Tržišna cijena – dobit – gubitak

Poduzeća koja ne mogu pokriti svoje troškove ostvaruju gubitke. Takva poduzeća moraju ili racionalizirati svoje poslovanje ili prestati s radom jer su insolventna. Neka poduzeća ostvaruju dobit, ali ipak otpuštaju zaposlenike kako bi smanjila troškove.

Ponuda – potražnja – cijena

Izvor: Gabler Business Dictionary 2024

Dijagram cijene i količine (ponude i potražnje) pojednostavljeni je model koji vrijedi samo u uvjetima savršenog tržišta: radi se o homogenoj robi, postoji potpuna transparentnost tržišta, nema prostornih i vremenskih razlika niti osobnih preferencija između ponuđača i potražitelja.

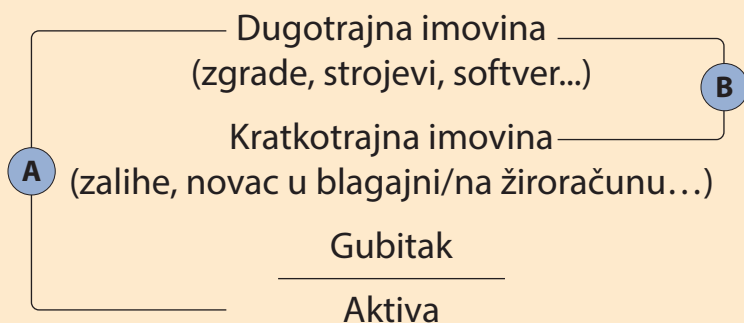

Bilanca

Aktiva

Upotreba kapitala

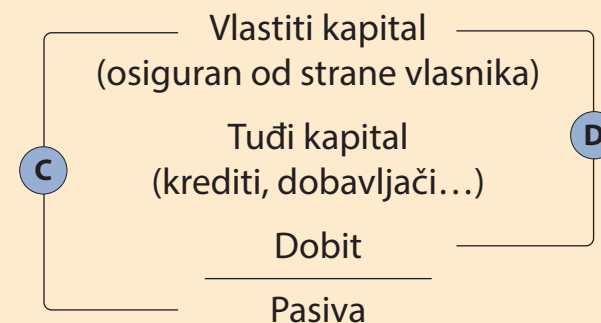
„Investicija“

Pasiva

Izvor kapitala

„Financiranje“

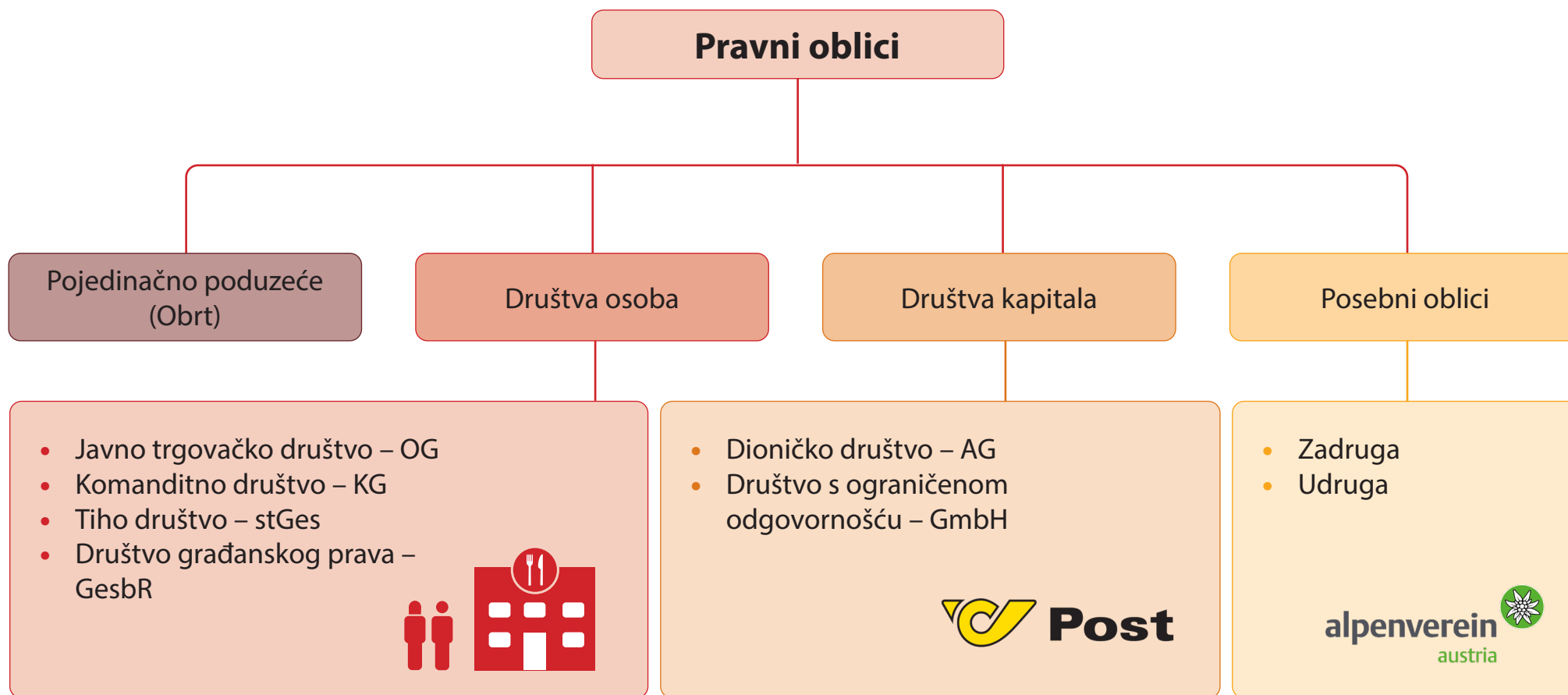
- A** Struktura investicija: Odnos dugotrajne imovine prema ukupnoj imovini
- B** Uravnotežena struktura imovine: Odnos dugotrajne i kratkotrajne imovine

- C** Udio vlastitog kapitala: Omjer vlastitog kapitala i ukupnog kapitala
- D** Rentabilnost vlastitog kapitala (ROE): Omjer dobiti i vlastitog kapitala

Izvor: Gabler Business Dictionary 2024

Iz bilance se na strani aktive vidi gdje je kapital poduzeća uložen (uporaba), a na strani pasive odakle taj kapital potječe (izvori). Bilanca prikazuje stanje imovine na dan bilance te dobit ili gubitak u poslovnoj godini.

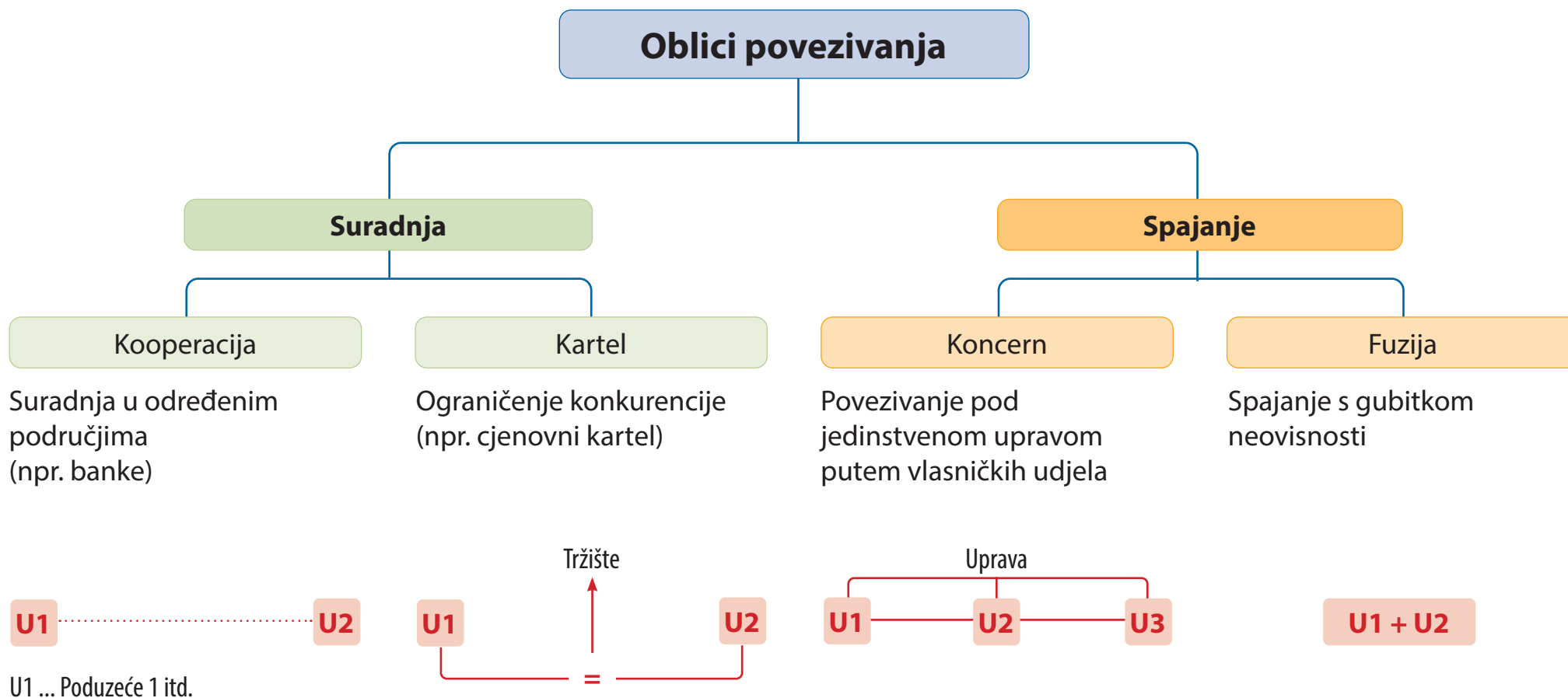
Pravni oblici poduzeća

Izvor: oesterreich.gv.at, static.uni-graz.at

Pravni oblik uređuje vlasničke odnose, odgovornost, izvore kapitala i nositelje rizika poduzeća. Najčešći pravni oblici u Austriji su pojedinačna poduzeća i društva s ograničenom odgovornošću (GmbH). GmbH & Co KG predstavlja mješoviti oblik.

Oblici povezivanja poduzeća

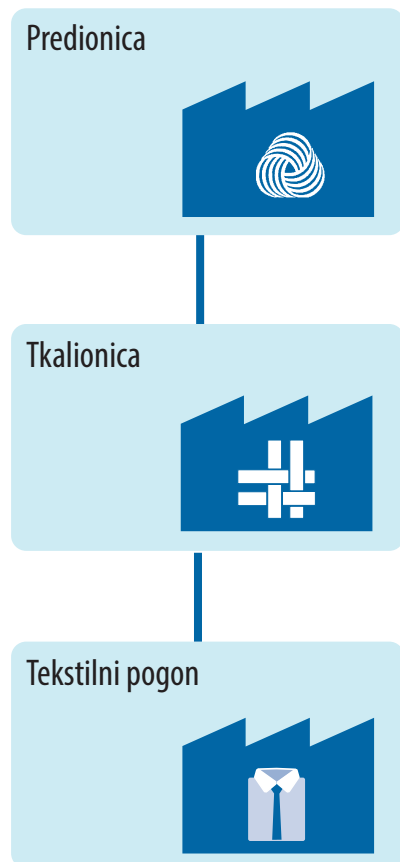

Kako bi smanjila troškove u područjima nabave, proizvodnje i prodaje, kao i u skupom istraživanju i razvoju, poduzeća se sve češće povezuju. To sa sobom nosi opasnost od prevlasti na tržištu uz istovremeno onemogućavanje tržišnog natjecanja.

Horizontalni i vertikalni koncerni

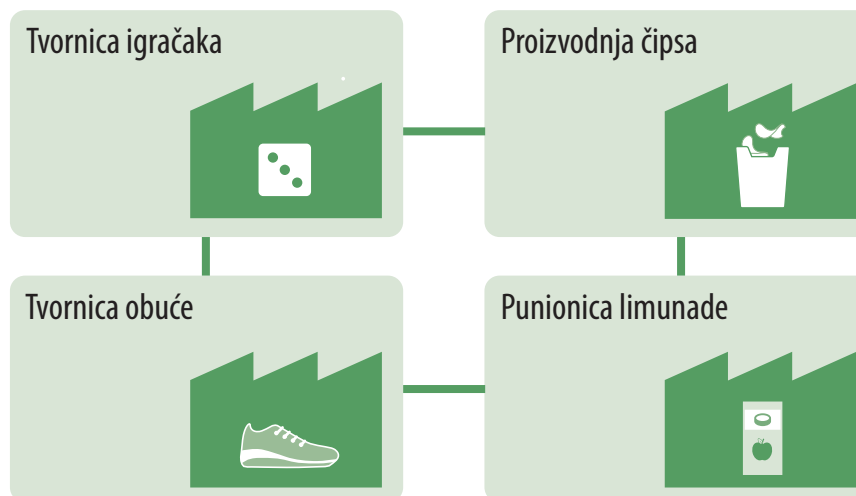
Vertikalni koncerni

Horizontalni koncerni

Konglomerati

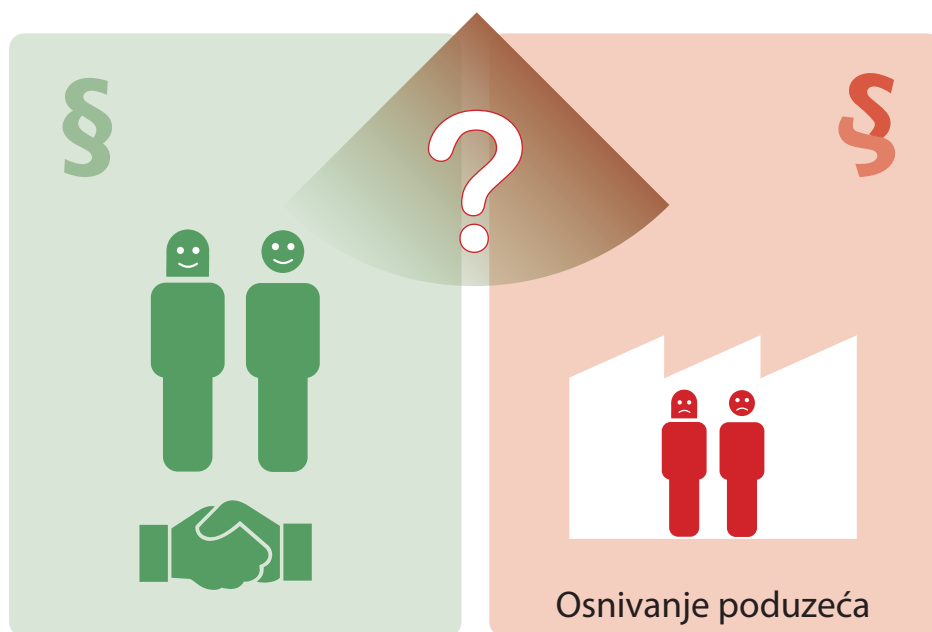

Vertikalni koncerni povezuju prethodne i naknadne faze lanca stvaranja vrijednosti i pružanja usluga/proizvodnje. Horizontalni koncerni obuhvaćaju pogone na istoj razini proizvodnje ili trgovine. Mješoviti koncerni (konglomerati) djeluju u potpuno različitim područjima.

Socijalni i ekološki damping multinacionalnih koncerna

Socijalni damping

Odluka o lokaciji koncerna

Zemlja A

Visoki socijalni standardi

Zemlja B

Sniženi socijalni standardi

Ekološki damping

Odluka o lokaciji koncerna

Zemlja A

Visoki ekološki standardi

Zemlja B

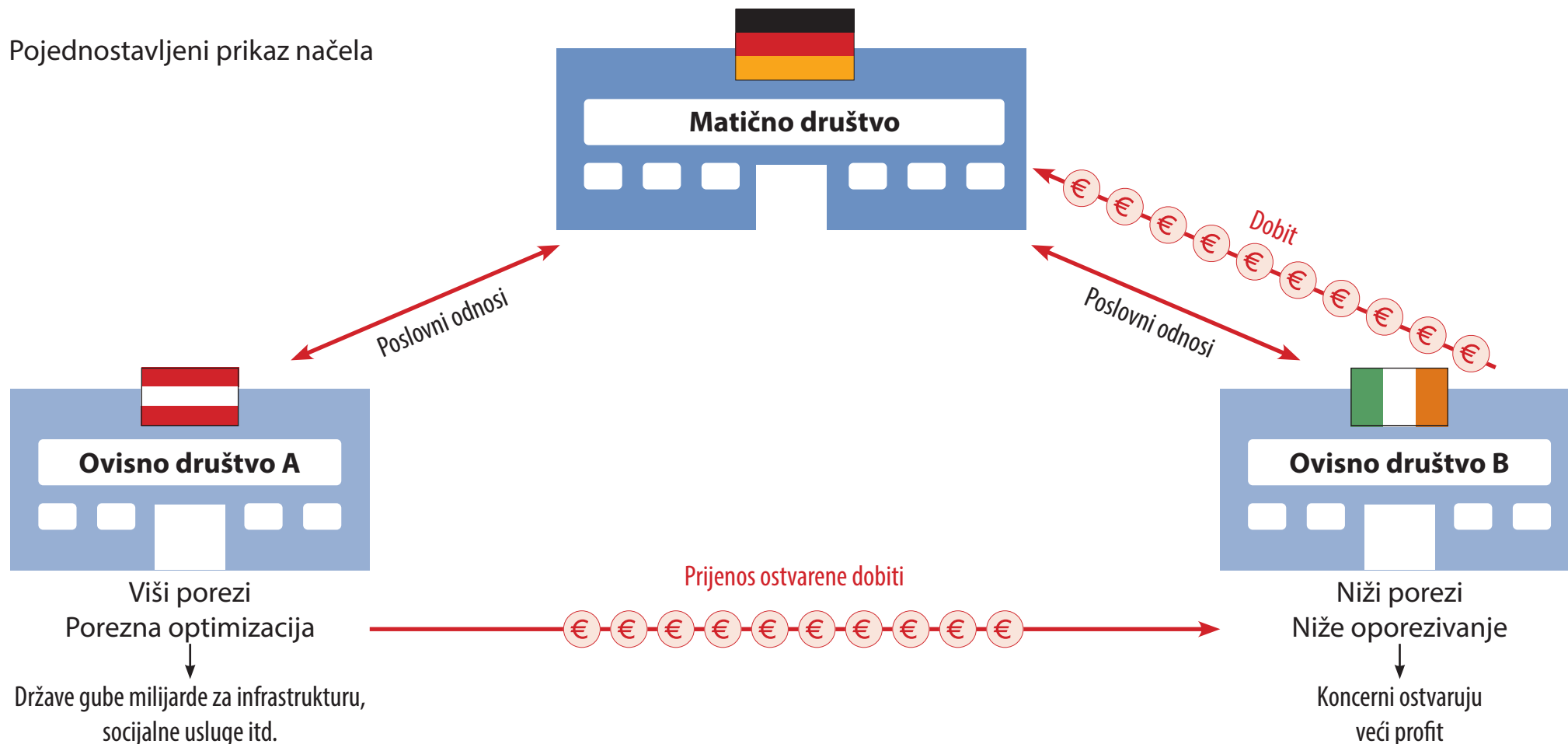
Sniženi ekološki standardi

Kada države snižavaju ili namjerno drže niske radne i socijalne standarde, a multinacionalni koncerni to iskorištavaju kao troškovnu prednost, govorimo o socijalnom dampingu. Analogno tome postoji i ekološki damping (eko-damping). Koncerni u tim slučajevima ostvaruju profit na štetu ljudi i okoliša.

Premještanje dobiti i izbjegavanje plaćanja poreza od strane koncerna

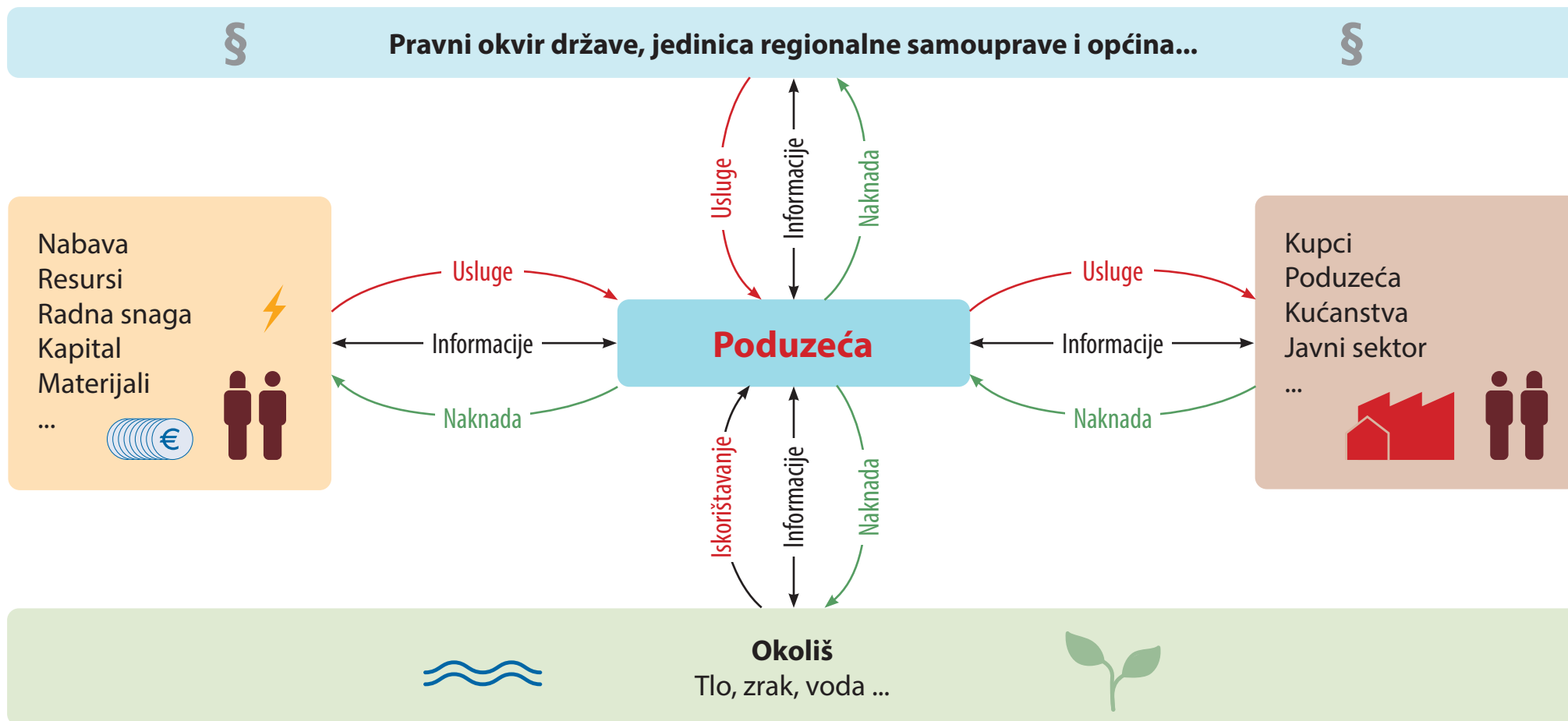
Pojednostavljeni prikaz načela

Korištenjem legalnih računovodstvenih metoda, koncerni trenutačno mogu prebacivati dobit u svoja ovisna društva (društva kćeri) u državama s niskim poreznim stopama. Tamo se dobit oporezuje uz minimalne troškove, a zatim se vraća matičnom društvu. Na taj način države gube milijarde poreznih prihoda.

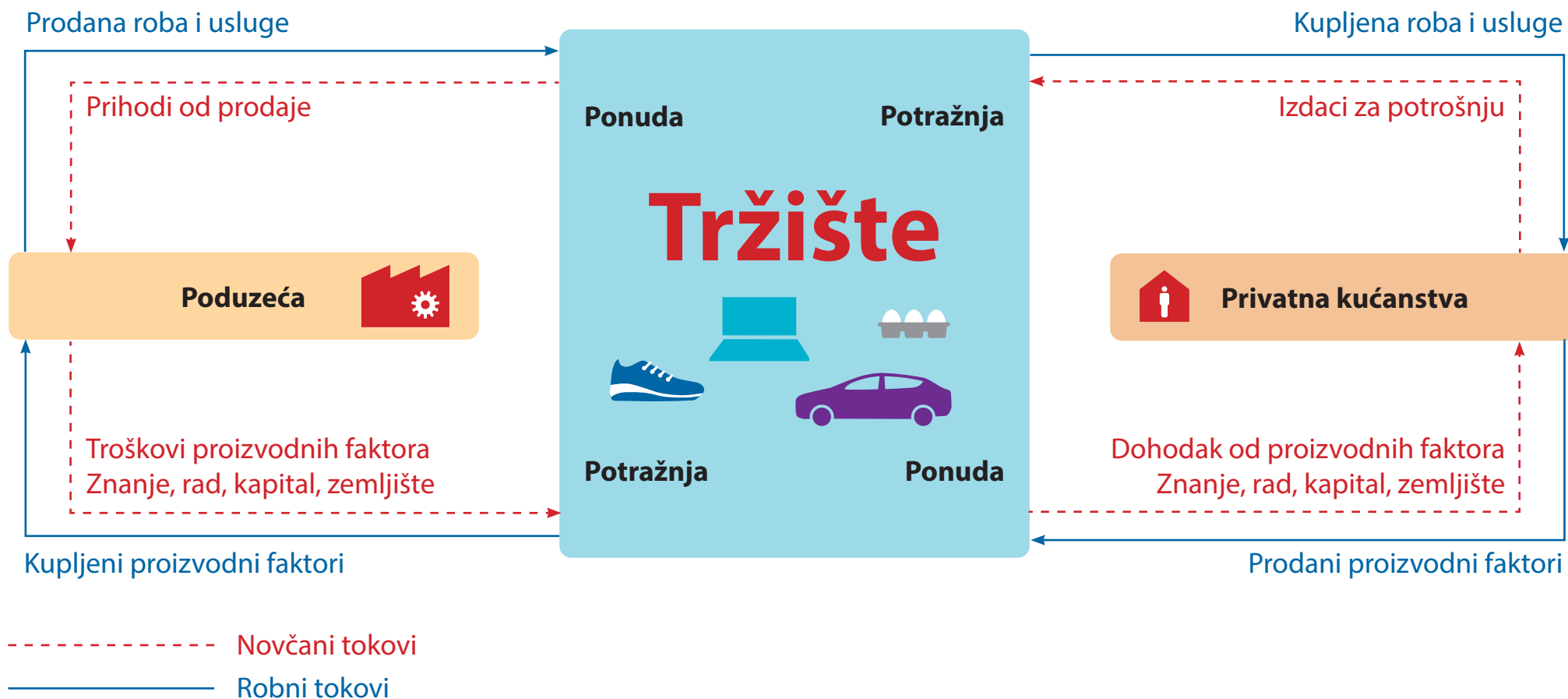
Poduzeća u gospodarstvu

Za nabavu i obradu u poduzeću nastaju troškovi koji se moraju pokriti prodajom robe i usluga. Pravni propisi uređuju ove često složene odnose između različitih sudionika.

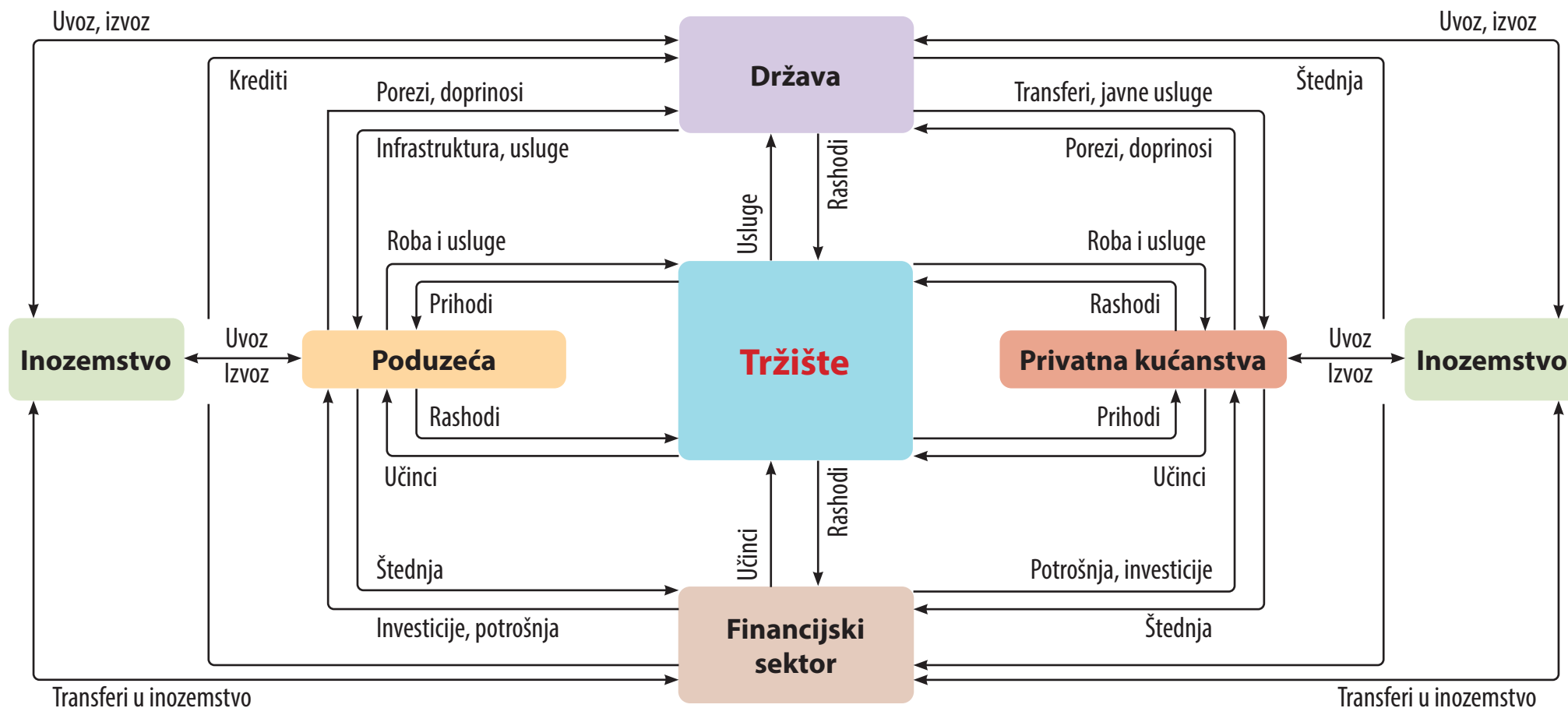

Jednostavan gospodarski ciklus

Ovaj model je znatno pojednostavljen jer ne uzima u obzir ulogu države, utjecaje iz inozemstva, akumulaciju bogatstva (štednju), neplaćeni rad u kućanstvu i slično. Unatoč tome, model jasno prikazuje odnose između poduzeća i privatnih kućanstava kao ključnih gospodarskih subjekata te središnju ulogu tržišta.

Složeni gospodarski ciklus

Čak i ako se ovaj gospodarski ciklus čini složenim, u stvarnosti su veze i odnosi između gospodarskih subjekata još složeniji i mnogo isprepleteniji. Proizvodnja u kućanstvima, špekulacije itd. ovdje se ne uzimaju u obzir.

Literatura i dodatni izvori

Baumgartner, Klaus et al. (2018): Verteilungsgerechtigkeit. Für die Vielen, nicht die Wenigen. Wien: AK.

<https://www.arbeiterkammer.at/interessenvertretung/wirtschaft/verteilungsgerechtigkeit/Vermögensverteilung.pdf>, 09.09.2024.

BMBWF – Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung (Hrsg.) (2023): Änderung der Verordnung über die Lehrpläne der Volksschule und Sonderschulen, der Verordnung über die Lehrpläne für Minderheiten-Volksschulen und für den Unterricht in Minderheitensprachen in Volksschulen in den Bundesländern Burgenland und Kärnten, der Verordnung über die Lehrpläne der Mittelschulen und der Verordnung über die Lehrpläne der allgemeinbildenden höheren Schulen; Bekanntmachung der Lehrpläne für den Religionsunterricht. BgBl II, Nr. 1/2023, Anlage A zu Art. 4, 121–128.

<https://www.ris.bka.gv.at/eli/bgbl/II/2023/1>, 09.09.2024.

Bundeskanzleramt Österreich (Hrsg.) (2024): Gesellschaftsformen. Wien: Bundeskanzleramt Österreich.

https://www.oesterreich.gv.at/themen/arbeit_beruf_und_pension/selbststaendigkeit/5/1.html, 09.09.2024.

Bundeszentrale für politische Bildung (Hrsg.) (2016): Duden Wirtschaft von A bis Z: Grundlagenwissen für Schule und Studium, Beruf und Alltag. 6. Aufl. Mannheim: Bibliographisches Institut. Lizenzausgabe Bonn.

<https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/lexikon-der-wirtschaft/21184/wirtschaftspolitik/>, 09.09.2024.

Gabler Wirtschaftslexikon (2024): [diverse Themen]. Wiesbaden: Springer. <https://wirtschaftslexikon.gabler.de/>, 09.09.2024.

Haase, Hartwig (2020): Genug, für alle, für immer. Wiesbaden: Springer.

Institut für Unternehmensführung und Entrepreneurship (Hrsg.) (2014): Gründungsleitfaden. Graz: Karl-Franzens-Universität Graz.

https://static.uni-graz.at/fileadmin/sowi-institute/Unternehmensfuehrung/Gr%C3%BCndungsleitfaden/Dokumente/Gruendungsleitfaden_gesamt.pdf, 09.09.2024.

Novy, Andreas; Bärnthaler, Richard; Prieler, Magdalena (2023): Zukunftsfähiges Wirtschaften. Herausforderungen der sozialökologischen Transformation. 2. Aufl. Weinheim und Basel: Beltz Juventa.

Oesterreichische Nationalbank (Hrsg.) (2023): Eurosystem Household Finance and Consumption Survey 2021: first results for Austria.

Vienna: Oesterreichische Nationalbank.

<https://www.oenb.at/en/Publications/Economics/reports/2023/hfcs-first-results.html>, 09.09.2024

ÖGWM – Österreichisches Gesellschafts- und Wirtschaftsmuseum (Hrsg.) (2024): Österreichs Wirtschaft im Überblick. Die österreichische Wirtschaft und ihre internationale Position in Grafiken, Tabellen und Kurzinformationen. Wien: Österreichisches Gesellschafts- und Wirtschaftsmuseum.

Raworth, Kate (2017): Die Donut-Ökonomie. Endlich ein Wirtschaftsmodell, das den Planeten nicht zerstört, Carl Hanser Verlag: München.

Rosner, Peter (2019): Reden wir über Ökonomie! Marburg: Metropolis-Verlag.

Stadt Wien (Hrsg.) (2024): Flächenwidmungs- und Bebauungsplan. Wien: Eigenverlag. <https://www.wien.gv.at/flaechenwidmung/public/>, 09.09.2024.

Statistik Austria (Hrsg.) (2024): Österreich. Zahlen. Daten. Fakten. 2023/24. Wien: Statistik Austria

https://www.statistik.at/fileadmin/user_upload/OZDF-DE-23-24.pdf, 09.09.2024

Izjave o publikaciji

„Infografike ne samo da omogućuju učenicima da sebe shvate kao dio složenih gospodarskih procesa, već svojim jezično prilagođenim i vizualno privlačnim dizajnom potiču sudjelovanje raznolike skupine učenika!“

Johanna Anich, MEd, BHAK Ried im Innkreis

„Mislim da su infografike savršeno izrađene: kombinacija vizualnih elemenata i jezgrovitih informacija omogućuje zorno razumijevanje složenih ekonomskih poveznica.“

Barbara Bamberger, MAS, MSc, Education Group GmbH

„Infografike ne uvjeravaju samo svojim estetski privlačnim dizajnom, već i zato što istaknuto obrađuju društvene fenomene privređivanja, poput uglavnom neplaćenog rada u kućanstvu (skrbi), modela održivosti ili intelektualne infrastrukture nacionalnog gospodarstva.“

Prof. Dr. Tim Engartner, profesor društvenih znanosti s naglaskom na ekonomsko obrazovanje, Sveučilište u Kölnu

„Sve je predstavljeno tako jasno! Zahvaljujući ovim genijalnim grafikama, djeca kojima njemački nije materinski jezik mogu puno lakše pratiti nastavu.“

dipl.-päd. Juri Limberger, BEd., Srednja škola Rodaun

„Infografike su iznimno uspješna vizualizacija relevantnih gospodarskih tema povezanih s objašnjenjima na jednostavnom i razumljivom jeziku – one potiču na daljnju raspravu u nastavi.“

Mag. Dr. Sandra Milz, Institut za unaprjeđenje obrazovanja Visoke pedagoške škole Salzburg Stefan Zweig

„Ove su infografike vrijedan alat za zoran i razumljiv prikaz složenih društveno-gospodarskih tema i suodnosa u nastavi.“ Jasmin Sonnleitner, BEd., Srednja škola za pedagošku praksu Visoke pedagoške škole u Beču

„Infografike su primjer kako se složeni sadržaj može predstaviti na jasan, sažet i učenicima prilagođen način.“

MMag. Wolfgang Winklehner-Kreutzer, AHS Vienna West

Tko želi sudjelovati u raspravama, treba biti činjenično informiran i razumjeti društveno-gospodarsko-ekološke povezanosti. Tome pridonosi 50 poučnih infografika iz tematskog područja „Privatna kućanstva i poduzeća“, u duhu Otta Neuratha: „Riječi razdvajaju, slike povezuju“. Grafički prikazi opremljeni kratkim tekstovima prvenstveno su namijenjeni učenicima od 5. razreda osnovne do završetka srednje škole (u dobi od 10 do 18/19 godina).

Sve infografike dizajnirao je grafički studio Austrijskog muzeja društva i gospodarstva prema predlošcima i kratkim tekstovima prof. dr. habil. Christiana Fridricha (Visoka pedagoška škola u Beču - PH Wien i predsjednik savezne stručne skupine za geografsku i socioekonomsku edukaciju – GESÖB), uz sufinanciranje Radničke komore Beč (AK Wien). U okviru serije „Gospodarska abeceda“ uslijedit će i druga tematska područja“.